KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA,

MALVAN, DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

(Regd. No. Bombay Public Trust F-10/(Sindhudurg)

(Affiliated to Mumbai University)

CRITERIA-II

EVIDENCE(S) AS PER SOP

METRIC NO. **2.3.**	Teaching- Learning Process
2.3.1	Student centric methods, such as experiential learning, participative learning and problem solving methodologies are used for enhancing learning experiences
EVIDENCE(S)	
1. Online Teaching Material	
2. Projects	

Note: - The Evidences for the said matrix are partly uploaded on NAAC Portal and Partly on College web portal. The web link is provided in the said matrix.

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA,

MALVAN, DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

(Regd.No.Bombay Public Trust F-10/(Sindhudurg)

(Affiliated to Mumbai University)

CRITERIA-II

EVIDENCE(S) AS PER SOP

METRIC NO.

2.3. Teaching- Learning Process

2.3.1 Student centric methods, such as experiential learning, participative learning and problem solving methodologies are used for enhancing learning experiences

1. Online Teaching Material

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA

MALVAN, DIST. SINDHUDURG, MAHARASHTRA. PIN - 416 606

2.3.1 Student centric methods, such as experiential learning, participative learning and problem solving methodologies are used for enhancing learning experiences

Online Teaching Learning

College Youtube Channel Link :-

https://www.youtube.com/channel/UCM4ulNKo4YRfLBZvkQ-OMMw/videos

College Facebook page Link :-

https://www.facebook.com/groups/1179959275468723/?ref=share

Teacher Youtube Channel Link :-

https://studio.youtube.com/channel/UCPdjH0Kmu8vN5TH Rq27Og

https://www.youtube.com/channel/UCGkIzOApSONjgsowlH_jH1g

https://youtube.com/channel/UCn_uKAJ2QdhzmZoQRHvaYyA

College Whatsapp Group Links :-

https://chat.whatsapp.com/HRk9FAFx3byKYm0ChvoFFf

https://chat.whatsapp.com/Ck3w9yFMnXplk6oynW84gk

https://chat.whatsapp.com/F6OJXqFcfbuGVdI8IFqCtu

https://chat.whatsapp.com/F6FI8JDKot88RLN4SWmcva

https://chat.whatsapp.com/BcQIsJMSN9l3Ws7AfF1JMZ

https://chat.whatsapp.com/Bn094XbGMyBEexMBDEJKRD

https://chat.whatsapp.com/JMj1tVFEl8n9nR54G195nJ

https://chat.whatsapp.com/DZs5v1j0oI85U9yA0SMFNQ

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA,

MALVAN, DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

(Regd.No.Bombay Public Trust F-10/(Sindhudurg)

(Affiliated to Mumbai University)

CRITERIA-II

EVIDENCE(S) AS PER SOP

METRIC NO.

2.3. Teaching- Learning Process

2.3.1 Student centric methods, such as experiential learning, participative learning and problem solving methodologies are used for enhancing learning experiences

2. Projects

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA, MALVAN

DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

NOTICE

Internal Project

FYBA (SEM- I) Foundation Course 2022-23

The student should note that according to the syllabus of Foundation Course, University of Mumbai you have to submit one project on given topics. Students need to clear in internal exam of this subject too.

INSTRUCTIONS FOR FOUNDATION COURSE-I PROJECT (SEM-I) 2022-23

1) The project has to be hand written on any one topic given below on A4 size ruled/Project papers.

2) The project should be minimum of 10 pages.

3) The cover page (1st Page) should include the following details:

   a) Name of student with signature

   b) Roll number

   c) Class

   d) Academic Year

   e) Title of the project

   f) Submitted to: (Name of Professor)

4) INDEX is very important and it should be present on the 2nd Page. The last page should be of BIBLIOGRAPHY (references).

5) When writing completes student should submit project physically in college to Prof. S. P. Khobare. Viva will be conducted before the semester I exam.

6) Each page should be numbered properly before the submission.

7) Student has to prepare the project on the assigned topic only.

8) Photographs can be stick related to the topic. Case studies on the given topic can be included.

9) Date and Timing of final Project Submission & Viva will be announced later.

Topic for Projects

1. Consumer Rights
2. Right to Information (RTI) and Some Success Stories
3. Eco-Spiritualism
4. Information and Communication Technology (ICT)
5. Misuse of Technologies
6. Relevance of Bio-Technology in Today's Society
7. Time-Management
8. Competitive Examinations and Career Development
9. Advantages and Disadvantages of NANO Technology

For more information contact Asst. Prof. S. P. Khobare (7588133972).

Place- Malvan
Date- 17th August, 2022

(S.P.Khobare)
Mr. S. P. Khobare
Teacher

Dr. U.Y. Samant
I/C Principal
S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya
Malvan, (Dist. Sindhudurg)

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA, MALVAN

DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

NOTICE

Internal Project

SYBA (SEM-III) Foundation Course 2022-23

The student should note that according to the syllabus of Foundation Course, University of Mumbai you have to submit one project on given topics. Students need to clear in internal exam of this subject too.

INSTRUCTIONS FOR FOUNDATION COURSE-II PROJECT (SEM-III) 2022-23

1) The project has to be hand written on any one topic given below on A4 size ruled/Project papers.

2) The project should be minimum of 10 pages.

3) The covering page (1st Page) should include the following details:

   a) Full name of the student

   b) Roll number

   c) Class

   d) Academic Year

   e) Title of the project

   f) Submitted to: (Name of Professor)

4) INDEX is very important and it should be present on the 2nd Page. The last page should be of BIBLIOGRAPHY (references).

5) When writing completes student should submit project physically in college to Prof. S. P. Khobare. Viva will be conducted before the semester III exam.

6) Each page should be numbered properly before the submission.

7) Student has to prepare the project on the assigned topic only.

8) Photographs can be stick related to the topic. Case studies on the given topic can be included.

9) Date and Timing of final Project Submission & Viva will be announced later.

Topic for Projects

1. Problems faced by working women in the COVID-19 pandemic.
2. Violence against women in India
3. Impact of COVID-19 on the education system of India
4. Welfare program for handicapped people in India.
5. Impact of the COVID-19 – social, economic, environmental impact.
6. Indian culture- Impact of globalization.
7. Declining sex ratio in India.
8. Drug abuse – Causes, impact on health and society.
9. Urbanization and its socio economic and environmental impact.

For more information contact Asst. Prof. S.P. Khobare - 7588133972

Place- Malvan

Date- 17th August, 2022

(S.P. Khobare)
Asst. Prof. S. P. Khobare
Subject Teacher

Dr. U.Y. Samant
I/C Principal
S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya
Malvan, (Dist. Sindhudurg)

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA, MALVAN

NOTICE

Internal Project

FYBA (SEM- II) Foundation Course 2022-23

The student should note that according to the syllabus of Foundation Course, University of Mumbai you have to submit one project on given topics. Students need to clear in internal exam of this subject too.

INSTRUCTIONS FOR FOUNDATION COURSE-I PROJECT (SEM-II) 2022-23

1) The project has to be hand written on any one topic given below on A4 size ruled/Project papers.

2) The project should be minimum of 10 pages.

3) The covering page (1st Page) should include the following details:

   a) Full name of the student

   b) Roll number

   c) Class

   d) Academic Year

   e) Title of the project

   f) Submitted to: (Name of Professor)

4) INDEX is very important and it should be present on the 2nd Page. The last page should be of BIBLIOGRAPHY (references).

5) Student has to prepare the project on the assigned topic only.

6) Photographs can be stick related to the topic. Case studies on the given topic can be included.

7) Last Date for Project submission- **10th March, 2023.**

Topic for Projects

1. Globalization and its impact on Employment
2. Problems of Urbanization in India
3. Impact of Mass Media on Youth
4. Violation of Human Rights

5. Crime and Youth
6. Structure of Eco-System
7. Environmental Degradation
8. Stress Management
9. Conflict, Aggression and Violence

For more information contact Asst. Prof. S.P. Khobare - 7588133972

Place- Malvan

Date- 21st February, 2023

S. P. Khobare
Asst. Prof. S. P. Khobare
Subject Teacher

Dr. S. A. Thakur
Principal
S. H. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya,
MALVAN, (Dist. Sindhudurg)

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA, MALVAN

NOTICE

Internal Project

SYBA (SEM- IV) Foundation Course 2022-23

The student should note that according to the syllabus of Foundation Course, University of Mumbai you have to submit one project on given topics. Students need to clear in internal exam of this subject too.

INSTRUCTIONS FOR FOUNDATION COURSE-II PROJECT (SEM-IV) 2022-23

1) The project has to be hand written on any one topic given below on A4 size ruled/Project papers.

2) The project should be minimum of 10 pages.

3) The covering page (1st Page) should include the following details:

   a) Full name of the student

   b) Roll number

   c) Class

   d) Academic Year

   e) Title of the project

   f) Submitted to: (Name of Professor)

4) INDEX is very important and it should be present on the 2nd Page. The last page should be of BIBLIOGRAPHY (references).

5) Each page should be numbered properly before Submission.

6) Student has to prepare the project on the assigned topic only.

7) Photographs can be stick related to the topic. Case studies on the given topic can be included.

8) Last Date for Project submission- **10th March, 2023**

Topic for Projects

1. Consumer Rights
2. Right to Information (RTI) and Some Success Stories
3. Eco-Spiritualism
4. Polluters Pay Principles and Its Impact

5. Information and Communication Technology (ICT)
6. Misuse of Technologies
7. Relevance of Bio-Technology in Today's Society
8. Time-Management
9. Competitive Examinations and Career Development
10. Advantages and Disadvantages of NANO Technology

For more information contact Asst. Prof. S.P. Khobare - 7588133972

Place- Malvan

Date- 21st February, 2023

(S.P. Khobare)
Asst. Prof. S. P. Khobare
Subject Teacher

Dr. S.A. Thakur
Principal

Principal
S. H. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya,
MALVAN, (Dist. Sindhudurg)

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA,

MALVAN, DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

(Regd.No. Bombay Public Trust F-10/ (Sindhudurg)

(Affiliated to Mumbai University)

FYBA SEMESTER- I Project Presentation 2022-23

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA,

MALVAN, DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

(Regd.No. Bombay Public Trust F-10/ (Sindhudurg)

(Affiliated to Mumbai University)

FYBA SEMESTER-II Project Presentation 2022-23

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA,

MALVAN, DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

(Regd.No. Bombay Public Trust F-10/ (Sindhudurg)

(Affiliated to Mumbai University)

SYBA SEMESTER- III Project Presentation 2022-23

KRISHNARAO SITARAM DESAI SHIKSHAN MANDAL'S

S. K. PATIL SINDHUDURG MAHAVIDYALAYA,

MALVAN, DIST. SINDHUDURG (MAHARASHTRA STATE)-416 606

(Regd.No. Bombay Public Trust F-10/ (Sindhudurg)

(Affiliated to Mumbai University)

SYBA SEMESTER-IV Project Presentation 2022-23

स.का. पाटील
सिंधुदुर्ग महाविद्यालय
मालवण.

Name : WAINGANKAR AMRUTA DILIP

Subject : FOUNDATION COURSE - I

Year : 2022-23 Semister : I

Class : F.Y.B.A Roll No. : 61

14/15 83

Date:

स.का. पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय.

मालवण.

नाव :- अमृता दिलीप वाचंगणकर

हजेरी क्रंमाक :- 61

वर्ग :- F.Y.B.A

प्रकल्पाचे नाव :- भारतीय राजकारण.

शिक्षकाचे नाव :- प्रा. एस. पी खोबरे

शैक्षणिक वर्ष 2022-23

विषय :- पायाभूत अभ्यास

Date:

अनुक्रमणिका

अ.क्र	घटकांचे नाव	पृष्ठ.क्र
१.	प्रस्तावना	१ - ३
२.	राजकारणाची व्याख्या	४
३.	राज्य राजकारण	५ - ६
४.	प्रादेशिक शक्तींचा उदय	७
५.	राजकारणावर परिणाम करणारे घटक.	८ - ११
६.	राजकारणातील प्रभावी स्त्रिया	१२ - १४
७.	राजकारणातिल कर्तृत्वान पुरुष	१५ - १६
८.	राजकारणातील बदलते प्रवाह	१७ - १८
९.	राजकारण आणि घराणेशाही	१९ - २०
१०.	निष्कर्ष	२१
११.	संदर्भ	२२

Date:

प्रस्तावना

दुसऱ्या महायुद्धानंतर नवस्वतंत्र झालेल्या आशिया-आफ्रिका खंडातील राष्ट्रांनी लोकशाही आधुनिक शासन प्रकाराचा स्विकार केला. दुसऱ्या महायुद्धानंतर आंतरराष्ट्रीय रचनेत असे बदल होत असतानाच समकालखंडात राज्यशास्त्रीय संशोधन करणाऱ्या संशोधकांमध्ये अभ्यासपद्धतीतही बदल घडून आले. पारंपारिक राज्यशास्त्राचा अभ्यास मागे पडून आधुनिक राज्यशास्त्र पुढे आले. आधुनिक राज्यशास्त्रात डेव्हीड इस्टन ने वर्तनवादी क्रांतीचा पुरस्कार करून 'राजकीय व्यवस्था' (Political System) मांडली. राजकीय प्रक्रिया केवळ तत्त्वावर चालत नाही तर तिला आकारबद्ध करण्याचे काम मानवी वर्तन करते. मानवी वर्तनाच्या अभ्यासास राजकीय व्यवस्थेत अनन्यसाधारण असे महत्त्व आहे. आधुनिक राज्यशास्त्रांची भिस्त ही संशोधनाची आधुनिक तंत्रे वापरून तथ्य (Facts) संकलन करणे यावर असते. याद्वारे जातींची संख्या व लोकसंख्या, प्रभुत्वशाली जात (Dominant cast), निवडणूक आकडेवारी मतदाराचे वर्तन आदी घटकांचे संशोधन करून स्थानिक पातळीवर अध्ययन करतो. प्रादेशिक स्तरावर भारतीय राजकारणाच्या विक... हा 'अखिल भारतीय राजकारण' असा झाला

तद्नंतर 'भारतीय' राजकारणाचे स्वरुप 'अखिल भारतीय' न राहता 'भारतातील राज्यांच्या राजकारणाची गोळाबेरीज' म्हणजे भारताचे राजकारण असे त्याचे बदलते बहुविधीत असे स्वरुप बनले. इक्बाल नारायण यांनी १९६४ मध्ये 'State Politics in India' हे पुस्तक भारतीय राजकारणावर लिहिले आणि भारतीय राजकारणाच्या अभ्यास 'राजकीय प्रक्रिया' (Political Process) होण्यास सुरुवात झाली. इक्बाल नारायण यांच्या पुस्तकात आंध्र प्रदेश, गुजरात, केरळ, मद्रास, मध्य प्रदेश, महाराष्ट्र, ओडिसा, पंजाब, राजस्थान, उत्तर प्रदेश, पश्चिम बंगाल तर १९६७ च्या आवृत्तीत मुळच्या १७ राज्ये, दिल्ली, पाँडेचरी, गोवा-दीव-दमण, सिक्कीम आणि एका प्रकरणात ईशान्य राज्ये यांचा समावेश होता. १९६७ च्या आवृत्तीत सर्व राज्यांची चर्चा मुख्यत: १९६७ ते १९७२ या काळातील घडामोडींच्या संदर्भात केली आहे. नारायण यांचे संशोधन प्रकाशित होण्याच्या अगोदर काही वर्षे म्हणजे सन १९६२ मध्ये मायरन वीनर यांनी अशा प्रकारच्या राज्यनिहाय अभ्यासाच्या एक प्रकल्प भारतीय राजकारणाचे अध्ययन करण्यासाठी हाती घेतला व तो १९६८ मध्ये प्रकाशित झाला. त्या प्रकाशित ग्रंथाचे शीर्षक ही 'State Politics in India' असेच होते हे ग्रंथ प्रकाशित झाले तेव्हा देशाचे राजकारण (National Politics) आणि राज्यांचे राजकारण (State Politics) असा भेद स्पष्ट

Date:

केला गेला नव्हता. या दोन ग्रंथामुळे प्रादेशिक पातळीवरील राजकारणाच्या अभ्यासाला चालना मिळाली. या दोन्ही पुस्तकांच्या मुळाशी जी भूमिका होती ती सर्वसाधारणपणे अशी होती की, भारतासारख्या अत्यंत मोठ्या, विविधतापूर्ण अशा देशाचे राजकारण जर समजून घ्यायचे असेल तर प्रादेशिक राजकारणाच्या अभ्यासाच्याद्वारे ते शक्य आहे. त्यानंतरच्या कालखंडात 'लोकनिती' नेटवर्कच्या माध्यमातून रजनी कोठारी या भारतीय अभ्यासकाने 'Politics in India' (1970), 'state in Indian Politics' (1970) हे दोन ग्रंथ प्रकाशित केले. आज राज्यशास्त्रीय राजकीय प्रक्रियेच्या संदर्भात संशोधन करणारे अभ्यासक आजही ते दोन ग्रंथ प्रमाणभूत ग्रंथ म्हणून आधारभूत मानतात. भारतीय राजकारणातील जात- वास्तव हा कोठारी यांच्या संशोधनाचा मूळ विषय होता. १९९० नंतर भारताचे राजकारण बदलले. प्रादेशिक पातळीवरील राजकीय प्रक्रिया हा स्वतंत्र अभ्यासाचा विषय आहे हे अलीकडे मान्यता पावले आहे. अभ्यासक्रमामध्ये समावेश ही जशी खूण होती तसेच व्यापक सैद्धांतिक विश्लेषणासाठी अनेक राज्यांच्या राज्य पातळीवरील प्रक्रियाचा अभ्यास केला पाहिजे हा आग्रह तिची खूण आहे.

Date :

राजकारणाची व्याख्या

"आपला देश किंवा आपले राज्य कसं चाललं पाहिजे? कुठल्या तत्त्वांवर चाललं पाहिजे? त्याचे आग्रह काय असले पाहिजेत? राज्य कशासाठी चालवलं पाहिजे? याच्या विचार मांडणं, त्या विचारांच्या आग्रह धरणं आणि तो पूर्ण करण्यासाठी सत्तेत येणं, सत्तेत येण्यासाठी निवडणुका लढवणं, त्या जिंकणं. त्या जिंकण्यासाठी आपला विचार लोकांना पटवून देणं, व नंतर ते सत्यात उतरवणं म्हणजे राजकारण होय."

"सामाजिक, सांस्कृतिक, भौगोलिक, आर्थिक घटकांच्या प्रभावाने विशिष्ट विचार अंगीकारून विशिष्ट समाज, समूह, संस्था, भू-भाग यावर सत्ता मिळविण्यासाठी व सत्ता प्रभुत्व कायम ठेवण्यासाठी केलेली कृती म्हणजे राजकारण होय."

SAMRAT

राज्य राजकारण

(१९५० - १९६०)

भारताला १५ ऑगस्ट १९४७ रोजी स्वातंत्र्य मिळाले. भारत हे सार्वभौम राष्ट्र बनले. ब्रिटीश शासनव्यवस्थेपासून स्वराज्य मिळविण्यासाठी ब्रिटीशांच्याच सहाय्याने भारतीयांनी १८८५ ला काँग्रेस ही संघटना स्थापन केली. लोकमान्य टिळकांच्या जहाल राष्ट्रवादी नेतृत्व व तदनंतरच्या कालखंडात गोखले- गांधी या गुरु-शिष्यांच्या मवाळ नेतृत्वाने काँग्रेसला प्रभावित केले. गांधीवादी चळवळीने स्वातंत्र्य चळवळीस व्यापक सर्वसमावेशी परिमाण मिळवून देण्याचा प्रयत्न केला अन् अखेरशेवटी म. गांधींच्या नेतृत्वाखालील चळवळ राष्ट्रीय स्वातंत्र्य चळवळ उभी राहिली व भारतास स्वातंत्र्य मिळाले. नवभारतास स्वतंत्र संविधान लिहिले गेले व २६ जानेवारी १९५० पासून ते संबंध भारतात लागू झाले. स्वातंत्र्यपूर्व कालखंडात आकारास आलेले भारतीय राजकारणाचे स्वरूप स्वातंत्र्योत्तर कालखंडात जवळपास १९६५-७० पर्यंत 'अखिल भारतीय' असेच राहिले. याचे कारण म्हणजे स्वातंत्र्य चळवळीने प्रेरित झालेल्या स्वातंत्र्यसैनिक तरुण युवकांचा तो कालखंड होता. 'काँग्रेस इत

मोठी आणि व्यापक, सर्वसमावेशक संघटना व नंतरच्या कालखंडात पक्ष म्हणून आलेली 'कॉंग्रेस' ही एकमेव होती. कॉंग्रेसवर म. गांधी यांचा प्रचंड प्रभाव होता, अन म. गांधी देशात अखिल पातळीवर 'बापू' म्हणून लोकप्रिय होते. या प्रतिमेचा कॉंग्रेस पक्षाला भारतीय राजकारणात बरीच वर्षे फायदा झाला. मूलत: स्वातंत्र्यानंतर कॉंग्रेस संघटना विसर्जित करण्यात यावी या म. गांधींच्या मताचा विचार करून कॉंग्रेस विसर्जित झाली असती, तर आजचे भारतीय राजकारणाचे व लोकशाहीचे स्वरूपच निश्चित वेगळे असते.

सन १९५० ते १९६० च्या कालखंडातील भारतीय राजकारण एकरेषीय एकपक्षपद्धतीच्या वर्चस्वाखाली विकसित झालेले आपणास दिसते. कॉंग्रेस या कालखंडात राष्ट्रीय पातळीवर आणि घटकराज्य पातळीवर आपले वर्चस्व प्रस्थापित करून टिकून होती. या अवस्थेचे वर्णन भारतीय राजकारणाचा अभ्यास करणारे भारतीय राज्यशास्त्रज्ञ रजनी कोठारी यांनी त्यांच्या "Politics in India" नामक ग्रंथात 'Congress System' कॉंग्रेस व्यवस्था असे केले आहे. कोठारी यांच्या मते, महाराष्ट्र हे कॉंग्रेस व्यवस्थेचे सर्वोत्तम उदाहरण होते. (Maharashtra is one of the best textbook example of Congress system). १९६७ मध्ये भारतात कॉंग्रेसच्या वर्चस्वाला धक्के बसले. तरी महाराष्ट्रात १९७७-७८ पर्यंत कॉंग्रेस अबाधित राहिले.

Date:

प्रादेशिक शक्तींच्या उदय आणि राज्य राजकारण

सन १९८७ नंतरच्या कालखंड हा भारतीय
राजकारणातील कॉंग्रेसेतर राजकारणाचा काल-
खंड म्हणून ओळखला जातो. भारतीय राज-
कारणात विविध राज्यात प्रादेशिक शक्तींच्या
उदय झाला. भारतीय राजकारणाचे स्वरुप
'अखिल भारतीय' असे राहिले नाही. 'देशाच्या
राजकारणाची छोटी-छोटी उदाहरणे' हा राज्या-
च्या राजकारणाच्या दर्जा बदलून 'प्रदेशांच्या
वेगळेपणांची बेरीज म्हणजे देशाचे राजकारण
असे नवे समीकरण अस्तित्वात आले. देशाच्या
राजकारणात वेगवेगळ्या प्रदेशात वेगवेगळ्या
स्तरावरच्या उजव्या विचारसरणीच्या व काही
डाव्या सरणीच्या प्रादेशिक शक्तींच्या उदय
झाला. ह्या प्रादेशिक शक्तींची उगमस्थाने का
आहेत ते राजकीय प्रक्रियेच्या (Political Pro
cess) अभ्यासक्रमास जात असणे गरजेचे
असते. आपण येथे अध्ययन चौकटीतल्या
प्रादेशिक ऊर्जास्थानांच्या विचार करणार
आहोत.

Date:

भारतीय राजकारणावर परिणाम करणारे घटक :-

जात

जात हे भारतीय समाज जीवनाचे वास्तव आहे. दैनंदिन व्यवहार जातनिष्ठ होतात. तसे राजकारण ही जातनिष्ठाच. निवडणूकीत यश मिळविण्यासाठी एकगठ्ठा जातीची मते फुरेशी असतात. एकगठ्ठा जा मते मिळविण्यासाठी त्या जातीस आरक्षण चे प्रलोभन दाखविले जाते. मग आकाराला येते आरक्षणाचे राजकारण (Politics of Reservation). उदा. 'महाराष्ट्रात मराठ्यांना आरक्षण देव' हे प्रलोभन प्रत्येक निवडणूकीत प्रत्येक पक्ष दाखवतो व त्यांचे संघटन करून मते मिळवितो. काही पक्ष आरक्षणाच्या मुद्यांवरच निर्माण होतात. उदा. धनगर आरक्षण समर्थनासाठी महादेव जानकर यांनी महाराष्ट्रात स्थापन केलेला राष्ट्रीय- राष्ट्रीय समाज पक्ष होय. जात हा मुद्दा ही भारतीय राजकारणास संकुचित करत आहे.

भाषा व प्रदेश

मातृभाषेबद्दल प्रत्येकास अस्मिता असते. भाषेच्या आधारावर जनमत संघटित करून त्याद्वारे राजकारण करावयाचे असे काही राजकीय पक्षांचे कार्यक्रम आहेत. सन १९६६ ला महाराष्ट्रात शिवसेनेची स्थापना झाली. बाळासाहेब ठाकरे हे त्या पक्षाचे संस्थापक होय. मराठी माणसांच्या हितासाठी, गुजराती लोकांपासून मुंबईचे संरक्षण म्हणून या राजकीय पक्षाचा उदय झाला. 'मराठी माणूस' हा त्या पक्षाच्या केंद्रस्थानी आहे. व्यावहारिक पातळीवर निवडणूकीत राजकीय यश मिळवायचे असेल तर ज्वलंत मुद्दा हाती घेणं काही पक्ष मानतात. तसेच शिवसेनेच्या अपयशाने महाराष्ट्रात विस्तार होण्यासाठी ठाकरे यांनी 'हिंदुत्वा' चा आधार घेतला व आपल्या राजकीय पक्षाच्या सामाजिक पाया यथाशक्तीने विस्तारण्याचा प्रयत्न केला. या प्रयत्नास काही अंशी यश ही मिळाले. पण व्यापक लोकशाहीच्या धर्मनिरपेक्षतेसाठी ते राष्ट्र आव्हान आहे. अलीकडेच महाराष्ट्रात नव्याने निर्माण झालेल्या 'मनसे' या राज ठाकरे यांच्या राजकीय पक्षाचे उदाहरणही घेता येईल. 'मराठी भाषा व मराठी लोक' हा त्यांचा कार्यक्रम आहे.

Date:

धर्म

भारतात विविध धर्म आहेत. हिंदू धर्म हा बहुसंख्य आहे. भारतात हिंदूचे राज्य हवे, कारण भारतात बहुसंख्य हिंदू आहेत, असे मानणारे हिंदूराष्ट्र म्हणून पाहू इच्छितात. काळाच्या ओघात या वादांना हिंदूराष्ट्र-वादाच्या रूपाने राष्ट्रीय परिणाम लाभलेले आहे. आताचा भाजप व पूर्वीचा जनसंघ हे त्याचे उत्तम उदाहरण आहे. बाबरी मशिद पाडून तेथे राम मंदीर उभा करणे हा भाजपच्या निवडणूक कार्यक्रम अनेक वर्षे राहिला आहे. हा विचार भारतीय लोकशाहीला संकुचित करणारा आहे. अलीकडे महाराष्ट्रात स्थापन झालेल्या MIM हा नवीन राजकीय पक्ष त्याचे दुसरे उत्तम उदाहरण आहे. हा मुस्लिमांचा पक्ष आहे. ओवेसी हा त्या पक्षाचा नेता. कट्टर मुस्लिम याचे कार्यकर्ते. भाजपने मांडलेल्या हिंदूराष्ट्रवादाच्या प्रतिक्रिया (Reaction) म्हणजे MIM ची निर्मिती आहे.

Date:

वर्ग

काही पक्ष जाती वर नव्हे तर वर्गावर
पक्ष निर्माण होतात. शेतकरी, कामगार हे
भारतीय समाजातील संख्येने अधिक अस
णारे वर्ग आहे. कामगार वर्गाच्या तुल-
नेत शेतकरी वर्ग भारतात अधिक आहेत
भारत हा कृषीप्रधान देश आहे आणि
'कृषी' हा भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कणा
(Backbone of Economy) आहे. शेतमालात
हमी भाव, नुकसान भरपाई, कर्जमाफी हे
शेतकऱ्यांचे प्रश्न होऊन राजकीय पक्ष
भारतात निर्माण झालेले आहेत. महाराष्ट्रात
शरद जोशी, राजू शेट्टी आणि रघुनाथदा
पाटील यांनी शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांवर आंदो
लने केली. राजू शेट्टी यांनी 'स्वाभिमानी
शेतकरी संघटना' हा राजकीय पक्ष स्थापन
करून शेतकऱ्यांच्या समस्यांचे निवारण के
आणि राजकीय व्यवस्थेस प्रभावित करून
राजकीय सत्तेत वाटाही मिळविला. वर्ग ही
जरी प्रादेशिक शक्ती असली धर्म, जात, प्र
भाषा इत्यादी सारखी ती संकुचित शक्ती
नाही, हे आपण येथे ध्यानात घेणे गरजे
आहे.

सुचेता कृपलानी

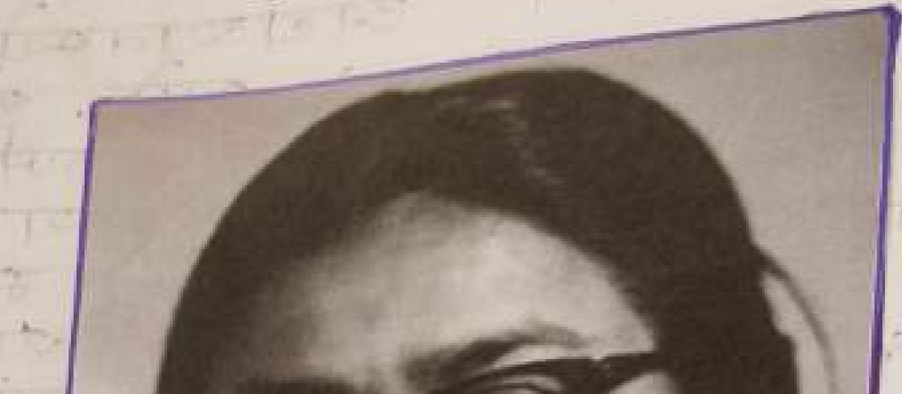

Date:

भारतीय राजकारणातील प्रभावी महिला

भारतात अनेक महिलांनी आपल्या कर्तृत्वाने वेळोवेळी राजकीय आयाम बदलले आहेत. यात प्रतिभाताई पाटील या देशातील सर्वोच्च पद असलेल्या राष्ट्रपती पदापर्यंत पोहोचल्या. तर इंदिरा गांधी यांनी पंतप्रधान पदी असताना आपल्या कुशाग्र बुद्धिमत्तेने १९७१ च्या युद्धात पाकिस्तानला धूळ चारली होती. वर्तमान स्थितीतील दिनांक २५ जुलै २०२२ रोजी भारताच्या पंधराव्या तसेच दुसऱ्या महिला राष्ट्रपती पदाच्या मानकरी आहेत. अशा अनेक महिलांच्या कर्तृत्वाने ही भारत भूमी पावन झाली आहे.

भारतीय राजकारणातील काही कर्तृत्ववान स्त्रियांची नावे पुढील प्रमाणे :-

• सुचेता कृपलानी.

सुचेता कृपलानी या एक भारतीय स्वातंत्र्यसैनिक आणि राजकारणी होत्या. उत्तर प्रदेशाच्या पहिल्या महिला मुख्यमंत्री म्हणून कृपलानी यांनी काम पाहिले. भारती राज्यघटनेच्या मसुदा तयार करणाऱ्या संविधा

इंदिरा गांधी

प्रतिभाताई पाटिल

Date:

सभेच्या भाग असलेल्या १५ महिलांमध्ये त्या एक होत्या. अरुणा असफ अली आणि उषा मेहता यांच्याप्रमाणेच त्या भारत छोडो आंदोलनादरम्यान आघाडीवर होत्या. फाळणीच्या दंगलीत त्यांनी महात्मा गांधींसोबत काम केले.

• इंदिरा गांधी.

इंदिरा गांधी अगदी सुरुवातीपासून स्वातंत्र्यलढ्यात सक्रिय होत्या. बालपणीच त्यांनी 'बाल चरखा संघा'ची स्थापना केली. इंदिरा गांधी यांनी स्वातंत्र्य लढ्यात सहभाग घेतल्यामुळे सप्टेंबर १९४२ मध्ये त्यांना तुरुंगात टाकण्यात आले. १९४७ मध्ये त्यांनी गांधीजींच्या मार्गदर्शनाखाली दिल्लीत दंगलग्रस्त भागात काम केले.

• प्रतिभाताई पाटिल.

प्रतिभाताई पाटिल हे एक असे व्यक्तिमत्व आहे ज्यांच्यावर प्रत्येक भारतीय माणसाने विशेष प्रेम आणि प्रत्येक भारतीयाला त्यांचा अभिमान आहे. त्या स्वतंत्र भारताच्या सर्वोच्च पदावर विराजमान होणाऱ्या पहिला महिला 'राष्ट्रपती' आणि देशाच्या बाराव्या राष्ट्रपती होत्या. या व्यतिरिक्त राजस्थानच्या माजी राज्यपाल, राज्यसभा सदस्य, आणि महाराष्ट्र कॅबिनेट मंत्री देखील हो

सुषमा स्वराज

जयललिता

Date :

• सुषमा स्वराज.

भारतीय जनता पक्षाच्या कुशाल नेत्यांमध्ये सुषमा स्वराज यांचे नाव नेहमीच घेतले जाते. सर्वोच्च न्यायालयाच्या माजी अधिवक्ता सुषमा स्वराज नरेंद्र मोदी यांच्या पहिल्या सरकारमध्ये भारताच्या परराष्ट्र व्यवहार मंत्री होत्या. इंदिरा गांधींनंतर हे पद भूषविणाऱ्या त्या दुसऱ्या महिला आहेत. त्या सात वेळा खासदार आणि तीन वेळा विधानसभेच्या सदस्य म्हणून निवडून आल्या. १३ ऑक्टोबर १९९८ पासून त्यांनी दिल्लीचे ५ वे मुख्यमंत्री म्हणूनही काम केले. दिल्लीत पहिल्या महिला राजकीय स्त्री मुख्यमंत्री म्हणून त्यांची निवड झाली.

• जयललिता.

तामिळनाडूच्या मुख्यमंत्रीपदाची सलग पाच वेळा जयललिता यांनी धुरा सांभाळली. 'अम्मा' उर्फ जयललिता यांनी तामिळनाडूमध्ये आपली एक वेगळी ओळख निर्माण केली होती. आपल्या कारकिर्दीत अनेक हिट चित्रपट देणाऱ्या आणि लाखो न्याहत्यांच्या हृदयावर राज्य करणाऱ्या एका महान राजकारण्यापूर्वी ती एक यशस्वी अभिनेत्या होत्या. २५ वर्षे राज्य करणाऱ्या जयललिता यांची लोक पूजा करत असत.

नरेंद्र मोदी

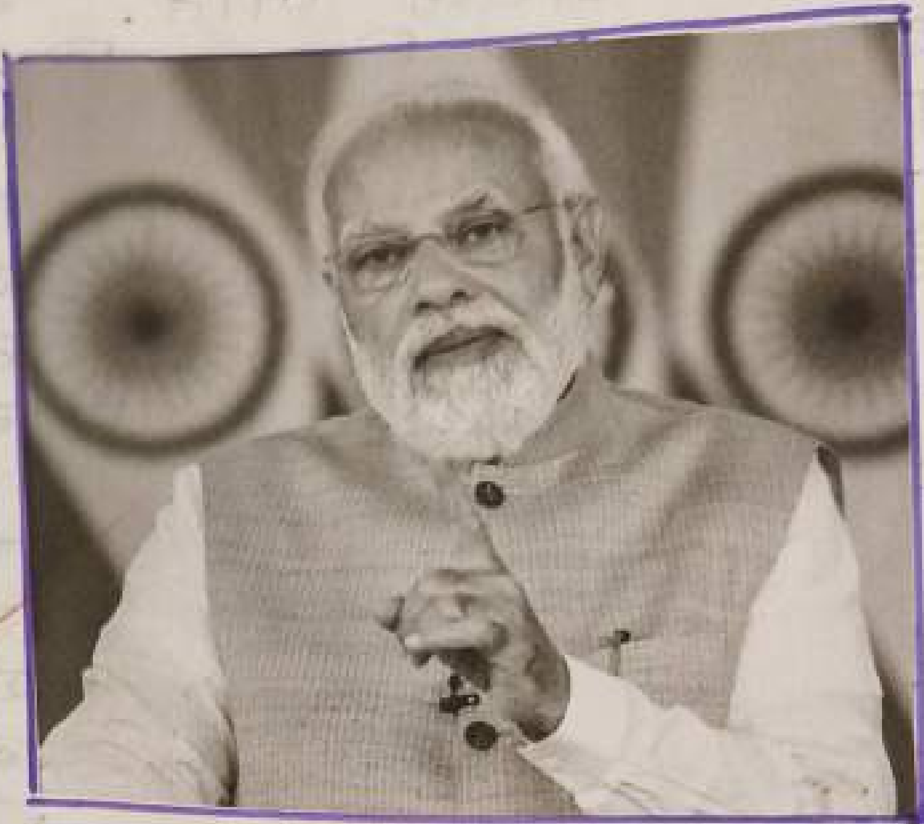

अमित शाह

Date:

भारतीय राजकारणातील कर्तृत्ववान पुरुष मंडळी

• नरेंद्र दामोदरदास मोदी.

भारतीय जनता पक्षाचे नेते आणि मे २६, इ.स २०१४ पासून स्वतंत्र भारताचे १५ वे पंतप्रधान आहेत. ते ७ ऑक्टोबर इ.स २००१ पासून मे २२, इ.स २०१४ पर्यंत गुजरात राज्याचे मुख्यमंत्री राहिले. स्वातंत्र्यप्राप्तीनंतर जन्मलेले ते भारताचे पहिले पंतप्रधान आहेत. भाजपच्या गुजरात विधानसभेच्या २००२ ते २०१२ च्या तसेच १९९५ च्या व १९९८ च्या निवडणूक विजयांमध्ये मोदींचे मोठे योगदान होते. ते २००१ च्या ऑक्टोबर मध्ये गुजरातचे मुख्यमंत्री झाले व त्यानंतर सलग ४ विधानसभा जिंक मोदींनी मुख्यमंत्री पदाचा कार्यभार पाहि

• अमित शाह.

अमित अनिलचंद्र शाह हे सध्याचे गृहमंत्री आणि भारताचे पहिले सहकार मंत्री म्हणून कार्यरत असलेले भारतीय राजकारणी आहेत. २०१४ ते २०२० पर्यंत त्यां भारतीय जनता पक्षाचे अध्यक्ष म्हणून का पाहिले. २०१४ पासून राष्ट्रीय लोकशाही आघाडीचे अध्यक्ष म्हणूनही काम केले.

शरद पवार

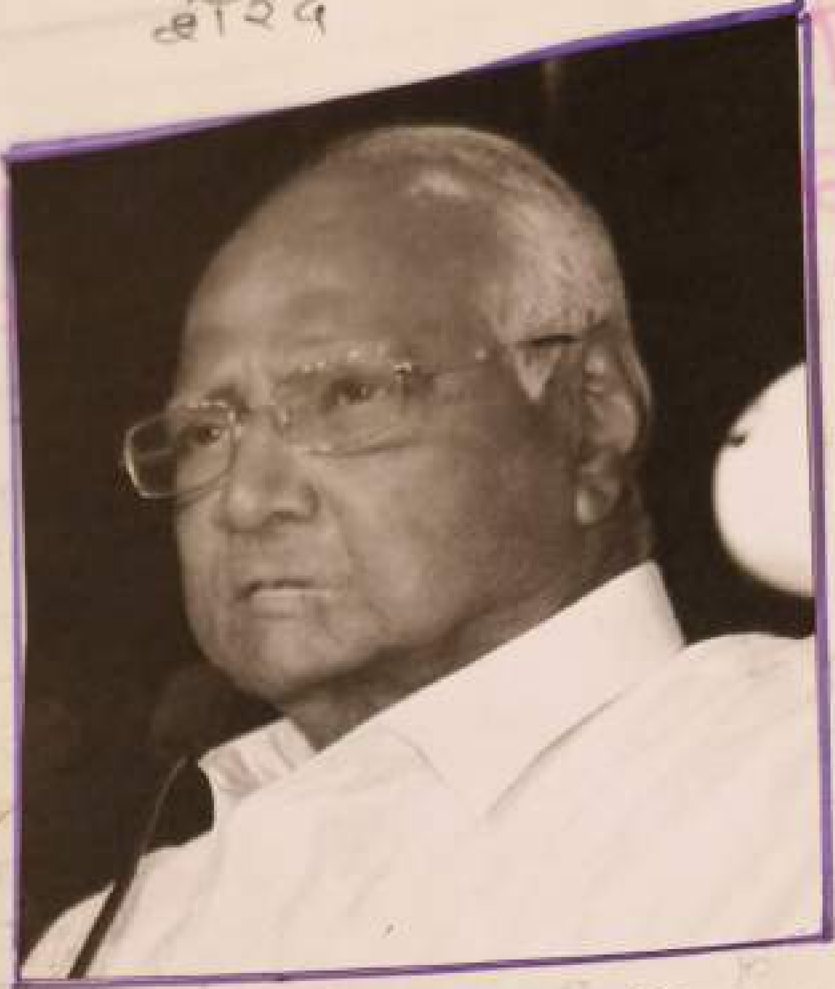

रामनाथ कोविंद

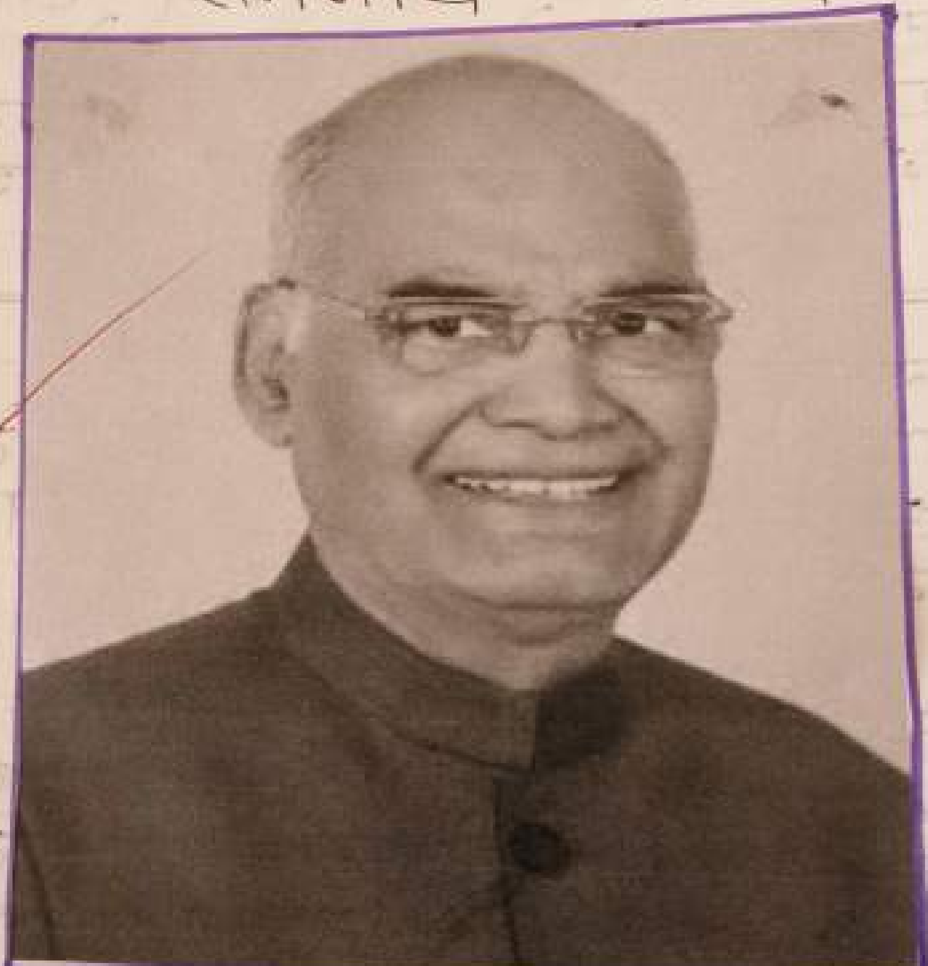

Date:

• शरद गोविंदराव पवार.

शरद पवार हे एक भारतीय राजकारणी आहेत. त्यांनी चार वेळा महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री म्हणून काम पाहिले आहे. भारत सरकारमध्ये संरक्षण मंत्री आणि कृषी मंत्री ही पदे भूषवली आहेत. भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसपासून वेगळे झाल्यानंतर त्यांनी १९९९ मध्ये केलेल्या राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाचे (NCP) चे अध्यक्ष आहेत. ते भारतीय संसदेचे वरच्या सभागृह असलेल्या राज्यसभेत NCP शिष्टमंडळाचे नेतृत्व करतात. ते महाविकास आघाडीचे अध्यक्ष आहेत.

• रामनाथ कोविंद.

रामनाथ कोविंद हे भारतीय जनता पक्ष राजकारणी व भारताचे १४ वे राष्ट्रपती आहेत. ते भाजपाच्या मित्रपक्षांतर्फे २०१७ साली राष्ट्रपती पदाची निवडणूक लढले आणि ६५.६५% मते घेवून विजयी झाले. हे २५ जुलै २०१७ पासून २५ जुलै २०२२ पर्यंत ते या पदावर होते. त्यापूर्वी ते बिहारमध्ये राज्यपाल या पदावर इ.स. २०१५ ते २०१७ पर्यंत कार्यरत होते. त्यांच्या राष्ट्राध्यक्षपदाच्या कालावधीत भारतीय राजकारणात अनेक महत्त्वाचे आणि मोठे बदल घडून आलेले दिसतात

SAMRAT

Date :

भारतीय राजकारणातील बदलते प्रवाह

आघाड्यांचे राजकारण

आघाडी शासनाच्या राजकारणामुळे राजकीय तडजोडी महत्त्वाच्या बनल्या आणि पक्षांची ध्येयधोरणे, भूमिका आणि विचारप्रणाली यांना दुय्यम स्थान प्राप्त आले. दुसरे म्हणजे राजकारणात सामाजिक पाठिंब्याच्या दृष्टीने राजकीय पक्षांना आघाड्या कराव्या लागत असल्याने, विविध जाती-समूहांमध्ये राजकीय फूट पडलेली दिसून येते. याशिवाय धोरणांबाबतची अनिश्चितता, राजकीय स्थैर्याची, सामूहिक उत्तरदायित्वाचा प्रश्न निर्माण झाला. पक्षांतरे, बंडखोरीचे प्रमाण वाढले पंतप्रधान, मुख्यमंत्र्यांचे स्थान बदलले, इत्यादी परिणाम दिसून येतात.

संयुक्त किंवा आघाडी सरकार ही युरोपियन राजकीय व्यवस्थेत रूढ झालेली संकल्पना १९९० नंतरच्या भारतीय राजकीय प्रक्रियेचे एक प्रमुख वैशिष्ट्य म्हणून पुढे आली आहे. १९८९ पासून ते २००४ पर्यंत झालेल्या सहा लोकसभा निवडणुकांत (१९८९, १९९१, १९९६, १९९८, १९९९, २००४) कोणत्याही एका राजकीय पक्षाला स्पष्ट बहुमत मिळाले नाही. त्यामुळे या कालखंडात अल्पमतातील किंवा आघाडी सरकारे सत्तेवर आली. २००९ सालच्या लोकसभा

Date:

निवडणुकीत कोणत्याही राजकीय पक्षाला स्पष्ट बहुमत मिळणे अवघड दिसत असल्याने आघाडीची प्रक्रिया सुरु असलेली दिसते. आजच्या घडीला आघाड्यांचे राजकारण केंद्रात आणि अनेक घटक राज्यांत अस्तित्वात असलेले आणि स्थिरावताना दिसून येते. सद्य भारतीय राजकारणाचे आघाडी शासन हे वास्तव आहे आणि त्याचा सर्वच राजकीय पक्षांनी स्वीकार केलेला दिसतो.

भारतीय राजकीय प्रक्रियेचा एक भाग बनलेल्या आघाडी किंवा संयुक्त सरकारचा थोडक्यात अर्थ असा सांगता येईल: संसदीय शासन पद्धतीमध्ये असे गृहीत धरले आहे की, सार्वत्रिक निवडणुकीनंतर स्पष्ट बहुमत प्राप्त असणारा राजकीय पक्ष सरकार स्थापन करेल आणि अल्पमतातील पक्ष विरोधीपक्षाचे कार्य करतील. पक्षाश तरीही स्पष्ट बहुमत प्राप्त होत नाही, त्रिशंकू लोकसभा (किंवा त्रिशंकू राज्य विधानसभा) अस्तित्वात येते तेव्हा समस्या निर्माण होते. अशा परिस्थितीत आघाडी शासनाचा पर्याय पुढे होतो. अशा वेळी दोन किंवा त्यापेक्षा अधिक पक्ष येऊन एकत्र मिळून सरकार स्थापन करतात. अशा सरकारला आघाडी सरकार म्हणता येईल.

भारतीय राजकारण आणि घराणेशाही

इंदिरा गांधींनी भारतीय राजकारणात घराणेशाही रुजवली. त्यांचे अनुकरण करत नंतर इतरही पक्षांमध्ये घराणेशाही फोफावली. परंतु त्यामुळे लोकशाही तत्वे तसेच शासन-प्रशासनाची धुरा वाहण्यासाठी लायक आणि सक्षम नेतृत्त्व सत्तास्थानी यायला हवे. या गृहितकालाच हरताळ फासला गेला. घराणेबाजीला व्यावहारिक, सामाजिक, मानसिक आणि भावनिक आदी कारणे असली तरी त्यापायी लोकशाही मूल्ये, संस्थाकरण, आदर्शवाद आणि विचारधारेच्या बांधिलकीला तिलांजली मिळाली, हे कटु वास्तव आहे.

बरोबर ५० वर्षापूर्वी २४ जानेवारी १९६६ या दिवशी इंदिरा गांधी यांनी भारताच्या तिसऱ्या पंतप्रधान म्हणून शपथ घेतली. आणि तेव्हा पासून एक प्रकारे भारतातल्या घराणेशाहीच्या राजकारणाची-खरे तर सत्ताकारणाची सुरुवात झाली.

भारतीय लोकशाही व्यवस्थेत या घराणेबाजीचा उदय आणि नंतर तिची घट्ट पकड निर्माण होण्यामागे आपल्या समाजातील वंशपरंपरेचे आकर्षणही कारणीभूत आहे. जमीनदारी किंवा सरंजामशाहीचे एक सुप्त आकर्षण व त्यामागे

असलेली एक सोशिस्कर खुरदितलेची.
भावना. र. समाज - मानसशास्त्रीय कार-
नांचाही या संदर्भात उल्लेख करता येईल.
वंशपरंपरेने व्यवसाय, धंदा,
मालमत्ता व संपत्तीवर हक्क सांगितला
जाऊ शकतो. पण तसा तो जनादेशावर
सांगितला जातो (आणि तो मान्य होतो!)
हेच मुळात लोकशाहीचे विडंबन आहे.
'पॅट्रिक फ्रेंच' या प्रसिद्ध लेखकाने भारता-
तील लोकसभा ही हळू-हळू वंशसभा
होण्याचा धोका आहे असा इशारा केला
दिलेलाच आहे. लोकशाहीत मतदारांची प्रग-
ल्भता जोपासण्याचे कामही राजकीय पक्षांनीच
करायचे असते. पण इंदिरा गांधींच्या सत्ता-
संपादनाने सुरु झालेल्या घराणेबाज राज-
कारणाने ही प्रगल्भताच अप्रत्यक्षपणे नाका-
रली आहे. संजय गांधी, राजीव गांधी, सोनिया
गांधी आणि राहुल गांधी यांना व्यक्तिगत
पातळीवर विरोध करण्यासारखे कदाचित काही
नसेलही, पण फक्त एका विशिष्ट घरात जन्मा-
ल्याने त्यांना जी पुढे चाल मिळाली ती
लोकतांत्रिक न्यायाच्या सपशेल विरोधात
आहे. हा एकप्रकारचा राजकीय वर्णभेदच आहे.
सार्वजनिक धर्मादाय न्यासामध्ये रक्ताच्या नात्या-
च्या दोन व्यक्ती एकाच वेळी पदाधिकारी होऊ
शकत नाहीत. राजकीय पक्ष यादेखील सार्वजनिक
संस्था असताना तिथेही याच प्रकारचे नियम वा
संकेत का असू नयेत? घराणेबाज राजकीय
पक्ष ही लोकशाहीची थट्टा आहे.

Date:

निष्कर्ष

भारतीय राजकारण हे कमालीचे वैविध्यपूर्ण असे आहे. भारतीय राजकारणाची कुस उजवी बनली आहे. भारतीय राजकारणाचे स्वरुप 'अखिल भारतीय' न राहता 'प्रदेशांची गोळाबेरीज' (Devlopment of Relision) असे झाले आहे. जात, धर्म, वर्ग, घराणेशाही यांमुळे भारतीय राजकारणात सातत्याने उलाढाली ह्या होत आहेत. आणि ह्या सत्तासंघर्षाचा परिणाम हा सर्वसामान्य लोकांवर झालेलाही दिसून येतो.

SAMRAT

संदर्भ

'भारतीय राजकारण' हा प्रकल्प तयार करण्यासाठी मी विविध प्रसार माध्यमांच्या, वृत्तपत्रांच्या, तसेच समाजात घडलेल्या घडामोडींचा अभ्यास केला. तसेच प्रा. खोबरे. सर यांच्या मार्गदर्शनाने हा प्रकल्प कोणतेही अडथळे न येता पूर्ण झाला आहे. या उपक्रमासाठीमी इंटरनेट वरील अनेक वेबसाईटच्या उपयोग केला आहे. त्या वेबसाईट पुढील प्रमाणे आहेत. –

- https://www.weeklysadhana.in.
- https://www.loksatta.org
- https://www.wikipedia.org/
- https://www.abpmaza marathi.com.

Seen

14/15

15/15

(15)

PAGE No.:
DATE

स.का पाटिल सिंधुदुर्ग महाविद्यालय मालवण

नाव:- लीना लवू परब.

हजेरी क्रमांक :- 15

वर्ग:- S.Y.B.A

प्रकल्पाचे नाव:- भारतीय स्त्रिया व हिंसा

शिक्षकाचे नाव:- प्रा. एस. पी. खोबरे.

शैक्षणिक वर्ष-2022-23

विषय : पायाभूत अभ्यास 2

अनुक्रमणिका

PAGE No.:
DATE

अ.क्र	घटकांचे नाव	पान.क्र
1.	प्रस्तावना	1
2	भारतीय स्त्रिया आणि हिंसा	2
3	कौटुंबिक हिंसाचार	3-4
4	सामाजिक हिंसाचार	5
5	शिक्षणाच्या समस्या	6-7
6	आरोग्याच्या समस्या	8-9
7	कौटुंबिक हिंसाचार व प्रतिबंधक कायदा	10
8	महिला दिन	11
9	निष्कर्ष	12
10	संदर्भ	13

Pratibha

प्रस्तावना

भारतीय समाज पुरुषप्रधान असल्यामुळे बहुतांश महिलांना मानसिक शारिरीक अत्याचाराला सामोरे जावे लागते. स्त्रियांना अगदी जन्मापासून ते आपल्या शेवटच्या श्वासापर्यंत कोणाच्या जाचा खाली जगावे लागते. भ्रूण तपासणी करून नको असलेली मुलगी अवघी दोन तीन महिन्याच्या कालावधीत संपवली जाते. जेव्हा मुलगा झाल्यावर आनंद होतो तेव्हा आनंद मुलगी झाल्यावर समाजाला का होत नाही? तरीपण देवाच्या कृपेने मुलगी जन्माला आली तर पुढे समाज आहेच ....

मुलींबरोबर होणारी छेडछाड करणे शिक्षण घेण्या-बाबत दबाव टाकणे, कुटुंबातली दाकड्याबरोबर लग्न लावून मोकळे होणे, नवरा करतोय मार पीट, हुंडा, शारिरीक अत्याचार आणि शेवटी काय तर .... या सगळ्यांच्या अंत 'आत्महत्या' की 'हत्या' या प्रश्नावर थांबतो.

भारतीय स्त्रिया आणि हिंसा

स्त्री ही आई, बहीण, पत्नी तसेच अनेक भूमिका पार पाडत असते. तसेच संपूर्ण कुटुंबाची जबाबदारी ही समर्थपणे पेलत असते. तसेच संपूर्ण पुरुषप्रधान संस्कृतीत स्त्रिया पुरुषांवर अवलंबून असतात. म्हणून त्यांना स्वतःचा निर्णय घेण्याचा कायदा अधिकार नाही त्यामुळे आजही त्यांचे स्थान नगण्य असल्याने त्यांच्यावर अन्याय अत्याचार होताना दिसतात. आधुनिक काळात त्यांना राजकीय प्रशासकीय व व्यवस्थापन क्षेत्रात पुरुषांच्या बरोबरीने संधी मिळाली पाहिजे. तसेच त्यांना आर्थिक क्षेत्रात सुधारेल व राष्ट्राच्या प्रगतीत त्यांचे योगदान वाढेल. प्रत्येक कालखंडातील महिलांच्या समस्या वेगवेगळ्या आहेत तरी सर्वसाधारण समस्यांचा विचार केला तर त्या पुढीलप्रमाणे वर्गवारी करता येईल. कौटुंबिक हिंसाचार, सामाजिक हिंसाचार शिक्षणाच्या समस्या आरोग्याच्या समस्या इ.

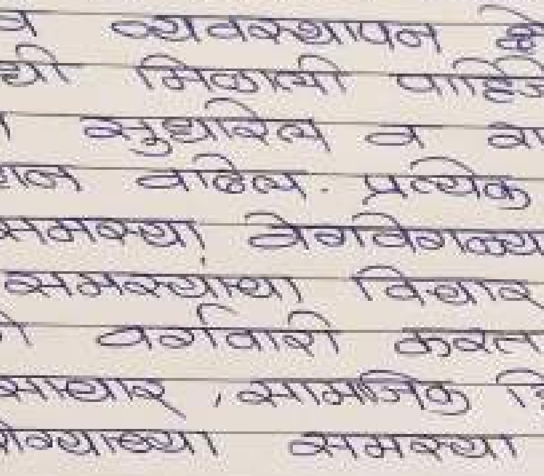

कौटुंबिक हिंसाचार

महिलांना त्यांच्या लग्नानंतर अनेक समस्यांना तोंड द्यावे लागते. या प्रकारातील समस्या ह्या अंतर्गत व बाहेरी वेगवेगळ्या असू शकतात. तसेच वेगवेगळ्या पातळीवरील असू शकतात. आहुया आपण विज्ञान तंत्रज्ञानासारख्या उच्च क्षेत्रात प्रगती केली. पण आजही आपले विचार खालच्या दर्जाचे आहेत. मुलगा न झाल्यास मुलगी झाल्यास आई वडिल शोक करताना दिसतात. महिलांना त्यांच्या मर्जीविरुद्ध गर्भ लिंगनिदान करायला लावतात व मुलगी असेल तर त्या महिलेला दोष दिला जातो. ज्यांच्या पदरी पाप त्याला मुली आपोआप होते भावना लोकांच्या मनात आहे. म्हणूनच स्त्री भ्रूणहत्या मोठ्या प्रमाणावर होत आहे. कौटुंबिक हिंसाचारात हुंडाबळी महिलेने पैसे आणण्यासाठी मारहाण करणे झाले आहेत किंवा फक्त मुलीच झाल्याच म्हणून शारिरीक त्रास. व्यसनी पती असल्याने संपूर्ण कुटुंबाची जबाबदारी इ. या समस्या कुटुंबाच्या दबावामुळे सर्वांसमोर येत नाही व पोलिसात तक्रार दिली जात नाही.

आपल्या समाजात आणि स्वत:च्या कुटुंबात स्त्रियांवर हिंसा होताना दिसतात. या हिंसेची सुरुवातच स्त्रियांच्या जिवे मारल्या जातात. किंवा शारिरीक व मानसिकरित्या अपंग होतात. याबद्दलची आकडेवारी बघितल्यावरच आपल्या हिंसेची भयानकता लक्षात येईल.

महाराष्ट्रात 2019 मध्ये स्त्रियांविरोधी हिंसेचे प्रमाण 17.4% ने वाढले आहे. 2019 मध्ये महाराष्ट्रात स्त्रियांविरोधी हिंसेचा 37.567 गुन्हांची नोंद झाली त्यामध्ये कौटुंबिक हिंसाचार, हुंडाबळी, विनयभंग व बलात्कार ह्या गुन्ह्यांच्या नोंदी झाल्या आहेत. एन. एफ. एच 5 (2019-20) सर्वेक्षणानुसार असे दिसून येते की महाराष्ट्रात 25.27% विवाहीत स्त्रिया जोडीदाराकडून हिंसा होत असल्याचे सांगतात. त्याचे प्रमाण अधिक आहे आणि 33% स्त्रिया गर्भारपणात हिंसेला तोंड देतात.

महाराष्ट्रात 54.6% स्त्रिया हिंसेचा अनुभव घेतात असे दिसून आले आहे. (एन. सी. आर. बी 2016

एनएफएचएस 4 सर्वेक्षणानुसार 2015-16 असे दिसून येते की 31.8% विवाहीत स्त्रिया जोडीदाराकडून हिंसा होत असल्याचे सांगतात. त्याचे प्रमाण अधिक आहे. त्यापैकी एक-चतुर्थांश स्त्रियांना शारिरीक दुखापती झाल्याचे सांगतात. 7.9 स्त्रिया गंभीर दुखापतीचे सामना करतात.

सामाजिक हिंसाचार

या प्रकारात समाजाकडून विविध प्रकारांनी महिलांना त्रास दिला जातो. यात छेडछाड, विनयभंग, बलात्कार असे मुद्दे येतात. एकतर्फी प्रेमातून केला जाणारा ॲसिड हल्ला चाकू हल्ला तसेच ऑफीस मध्ये काम करणाऱ्या महिलांना बऱ्याच वेळा छेडछेडीला तोंड द्यावे लागते. या सगळ्यामागे पुरुषांच्या लेखी बाईचे दुय्यम स्थान तिच्यावर पुरुषाने प्रस्थापित केलेल्या मालकी हक्कच कारणीभूत आहे. समोरची व्यक्ती म्हणजे स्त्री ही आपल्या मालकीची वस्तू असल्याने तिच्यावर अन्याय, अत्याचार करणे सहज शक्य आहे, असे पुरुषाला वाटते. ती प्रतिकार करू शकणार नाही. असे गृहीत धरल्याने पुरुषांकडून नवी हिंमत होते. स्त्रियांवरील अत्याचाराच्या घटना घडल्यावर त्याचे पडसाद वेगवेगळ्या स्तरांवर उमटतात. अगदी रस्त्यापासून संसदेपर्यंत पण त्या घटना होऊ नयेत म्हणून जनजागृती कमीच आहे.

शिक्षणाच्या समस्या

महिला ह्या शिक्षणाच्या क्षेत्रात आजही
आजही मागे आहेत. आजही ग्रामीण भागात शिक्षणासाठी
पाठवले जात नाही. मुलींना शिकून काय करायचं हा
विचार आपल्या समाजात रुजला आहे. पण महिलांना
शिक्षण दिले तर त्या आपल्या कुटुंबाबरोबरच देशाचा
विकास करू शकतात. एक महिला शिकली तर एक
कुटुंब शिकते. महिलांसाठी सरकारने विविध शैक्षणिक
योजना आणल्या आहेत
पण जो पर्यंत समाजाची
मानसिकता बदलत
नाही तो पर्यंत त्या
योजनांचा फायदा
मिळणार नाही. महिला
फक्त चूल आणि मूल
यासाठी या मानसिकते-
-न आता समाजाने बाहेर पडले पाहिजे.

एल. आय. सी. ची एक जाहिरात होती
पैसे जमवा ! कशाला ? तर मुलाच्या शिक्षणासाठी आणि
मुलीच्या लग्नासाठी. मुलीचे लग्न म्हणजे सर्वकाही
का? मुलगी त्या जाहिरातीत मेंदी लावून दाखविलेली
होती. म्हणजे मुलीचे लग्न झाले की तिचे संपूर्ण
आयुष्य संपत असा अर्थ होतो. खेड्यात तर
अजूनही मुलीचे शिक्षण सातवीच्या वर होऊ
शकत नाही. गावात सातवीच्यावर शाळा नसते.
होस्टेल नसते. बसच्या पासेस साठी पैसे नसतात.
यात आणखी सुरक्षिततेचा प्रश्न असतो, कुणी
वाटेत छेड काढतो. अंगचटी करतो.

PAGE No.
DATE

घरची सगळी कामं करून, प्रसंगी मजुरीला जायचं, घरातल्या गुराढोरांची, बकऱ्या, कोंबड्यांची काळजी घ्यायची, अशा परिस्थितीतील मुलींना शिक्षणाची आवड कशी निर्माण होणार? ती टिकणार कशी? तरीही मुलींना शिक्षणाची संधी मिळाली तर मुली जिद्दीने शिकतात. आणि अशा परिस्थितीतही मेरिटला येतात.

मुलींना शिकवले जाते ते फक्त लग्नासाठी

शहरातील मुली खूप शिकतात. अगदी पाच- पाच विषयात एम. ए. करतात. मुलींना शिकवले जाते ते फक्त त्यांची लग्नाच्या बाजारात किंमत वाढावी म्हणून. मुलगा ग्रॅज्युएट आहे, मुलगी इंजीनियर हवी. म्हणून तिला इंजीनियरिंगचे शिक्षण दिले जाते. एखादी मुलगी हुशार असेल, पण वेगळ्या वाटेने जाणारी असेल. कलाकार असेल, गायिका, चित्रकार लेखिका असेल, तर तिची लग्नाच्या बाजारात किंमत शून्य असते. कारण तिच्या धडपडीच्या काळात साथ द्यायची मुलांची तयारी नसते.

आरोग्याच्या समस्या

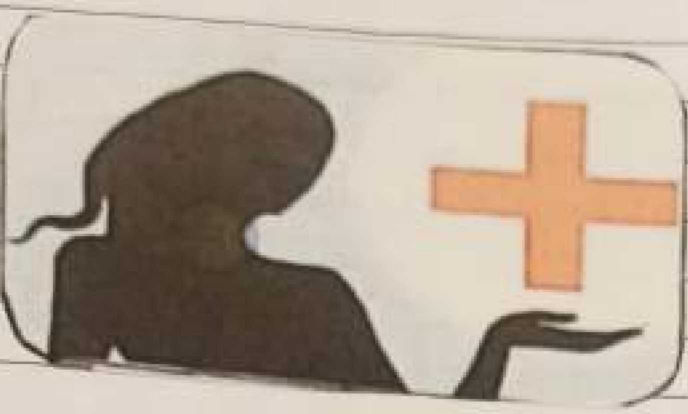

भारतातल्या दर दोन महिलांमागे एक महिला कळसण्या ना कळसण्या अशक्तपणाच्या तक्रारीने त्रस्त आहेत. ३५ टक्के महिला गंभीर स्वरूपाच्या अशक्ततेचा त्रास आहे. महिलांसाठी पुरेशा वैद्यकीय सोयी उपलब्ध नसल्यामुळे त्यांच्यामध्ये ही समस्या निर्माण झाली असल्याचे मत काही महिला डॉक्टरांनी व्यक्त केले आहेत. महिलांच्या जीवनात आरोग्य हा शेवटच्या प्राधान्याचा विषय असतो. लहान-मोठ्या आजारासाठी महिलांना डॉक्टरकडे जाण्याची गरज नसते, असे सरसकट मानले जाते. त्यामुळे त्यांचे लहान- मोठे आजार मोठे बनतात. आणि गंभीर स्वरूप धारण करतात.

विशेषत: कर्करोगाच्या बाबतीत ही गोष्ट लक्षात येते. कितीही त्रास होत असला तरी तो सहन केला पाहिजे, ही महिलांची मानसिकता असल्यामुळे त्या कर्करोगाच्या पहिल्या अवस्थेतील त्रास तसाच अंगावर काढतात आणि जेव्हा त्या तपासण्यासाठी म्हणून डॉक्टरकडे जातात तेव्हा

कर्करोग पुढच्या अवस्थेत गेलेला असतो. आजकाल महिलांमध्ये गर्भाशयाच्या कर्करोगाचे प्रमाण जास्त आहे. त्यामागे त्याच्याकडे दुर्लक्ष होणे कारण आहे. भारतात सध्या कुपोषित बालके आणि अशा कुपोषित बालकांचे अवेळी होणारे मृत्यू ही गोष्ट गंभीर समस्या मानली जात आहे. आणि त्यावर भरपूर चर्चा होत आहे. परंतु महिलांमधील कुपोषण ही काही कमी गंभीर समस्या आहे असे नाही.

कौटुंबिक हिंसाचार व प्रतिबंधक कायदा

स्त्रियांच्या होणाऱ्या कौटुंबिक छळास प्रतिबंध करण्यासाठी केंद्र शासनाने कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम, 2005 व नियम 2006 संपूर्ण भारतात 26 ऑक्टोबर 2006 पासून लागू केला. कायद्याची माहिती नसेल तर त्याचा पिडित महिला लाभ घेवू शकत नाही.

महिला संबंधित कायदे.

① देवदासी प्रथा निर्मूलन कायदा.
② हुंडा प्रतिबंधक कायदा
③ गर्भलिंग निदान चिकीत्सा विरोधी कायदा
④ बालहत्या प्रतिबंधक कायदा
⑤ कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ प्रतिबंध कायदा
⑥ कौटुंबिक हिंसाचारापासून प्रतिबंध कायदा इ.

कायदे राज्यसरकारने महिला सुरक्षितता वाढत त्यासाठी तयार केले आहेत.

PAGE No.:

DATE

महिला दिन

भारतात मुंबई येथे पहिला महिला दिवस ८ मार्च १९४३ रोजी साजरा करण्यात आला. ८ मार्च १९७१ च्या पुण्यात एक मोठा मोर्चा काढण्यात आला होता. पुढे १९७५ हे वर्ष युनोने 'जागतिक महिला वर्ष' म्हणून जाहीर केले. त्यानंतर स्त्रियांच्या समस्या ठळकपणे समाजासमोर येत गेल्या. स्त्रियांच्या संघटनांना बळकटी आली. बदलत्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, सांस्कृतिक परिस्थितीनुसार काही प्रश्नांचे स्वरूप बदलत गेले तसा स्त्री संघटनांच्या मागण्याही बदलत गेल्या. आता बँका कार्यालयामधूनही ८ मार्च साजरा व्हायला लागला आहे. आजच्या काळात जागतिक महिला दिन सर्वत्र साजरा करताना दिसून येतो.

PAGE No.:
DATE

निष्कर्ष

"भारतात स्त्रीयांवर होणाऱ्या हिंसेचे प्रमाण अधिक होत आहे. दररोज या हिंसेचे अनेक स्त्रिया शिकार होत असतात. अशा स्त्रीयांनी आपल्यावर होणाऱ्या हिंसेवर आवाज उठवणे गरजेचे आहे. जर हिंसाचार आवाज नाही उठवला तर हिंसा करणारे अजून अत्याचार करत राहतील, म्हणून अशा स्त्रीयांनी आपल्यावर होणाऱ्या हिंसेबाबत पोलीसात तक्रार करणे आवश्यक आहे.

संदर्भ

'भारतीय स्त्रिया व हिंसा', हा मी तयार केलेल्या प्रकल्पासाठी मी प्रसारमाध्यमे, वृत्तपत्रे, लेख वाचनात आलेली अनेक पुस्तके व समाजात घडलेल्या अनेक घडामोडी व या सर्वांचा अभ्यास करून माहिती गोळा केली, वरील लेख यासहीत छायाचित्रांसाठी मी इंटरनेटचा वापर केला.

Seen

15/15

Rajdhani
DATE / /

College Name :-

S.K. PATIL COLLEGE MALVAN.

Student Name :-

Gautami Pradeep Chavan.

Subject Name :-

FOUNDATION COURSE

Roll No :-

05

Class :-

S.Y. BSC

Project Name:

FEAMALE FOETICIDE CAUSES.

Sign:

subject teacher

Principle

Rajdhani
DATE / /

FEMALE FOETICIDE CAUSES

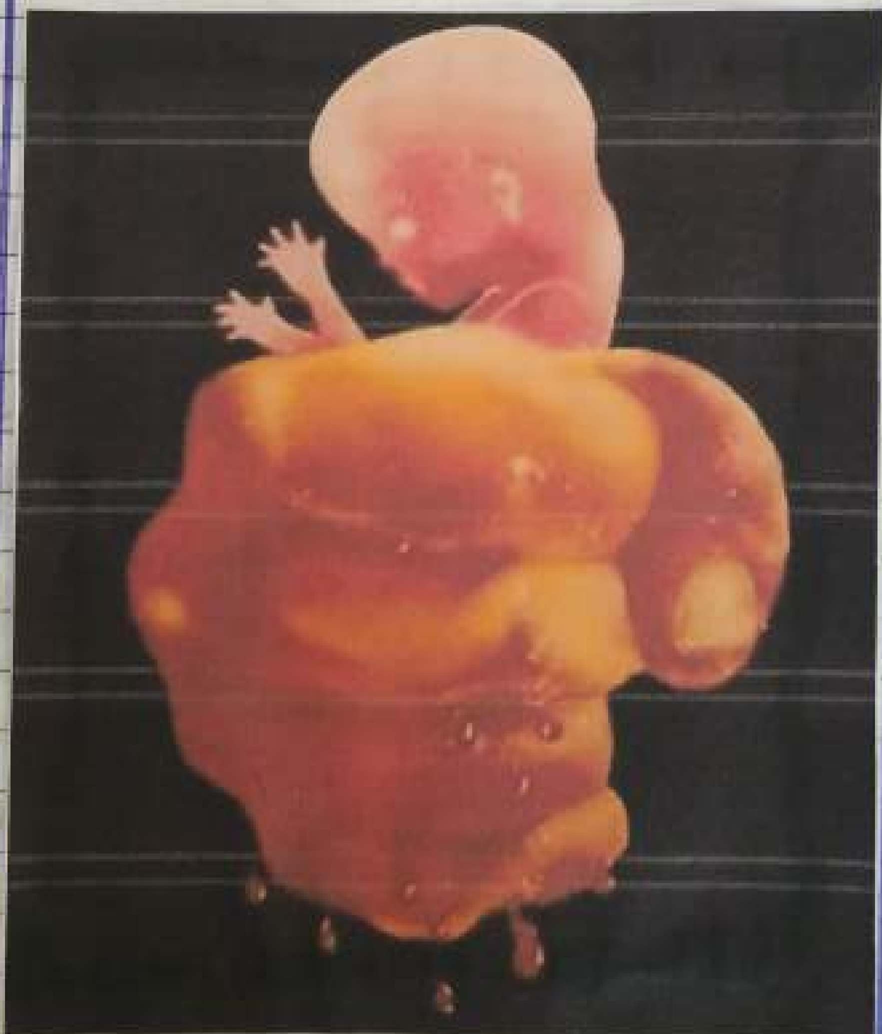

INTRODUCTION

Female foeticide is the process of finding out the sex of the foetus and undergoing abortion if it is a girl. Although it is illegal, many people continue to practice it. Besides this, there are some communities which practice female- infanticide the practice of killing the girl child once she is born. This fact is highlighted by the finding of cencus 2001 which show that there are only 933 women in this country for every 1000 men. Besides this, cencus (2011) data showed a significant declining trend in the child sex Ratio (CSR). calculated as number of girls for every 1000 boys between age group of 0-6 years, with an all time low of 918 in 2011 from 976 in 1961.

This decline in sex ratio means that we are not just depriving girls of human rights, we are also depriving them of their right to live. This practice needs to be stopped as both girls and boys have an equal right to live. In order to do this, it is necessary to protect their rights by prohibiting practices like dowry, female unemployment, child marriage and caste discrimination.

Rajdhani
DATE / /

What is female foeticide?

- Female foeticide is the selective abortion/elimination of the girl child in the womb itself. done deliberately by the mother, after the detection of the child's gender through medical means.

- This is usually done under familial pressure from the husband or the in-laws or even the woman's parents.

- Unplanned pregnancy is generally the reason behind the abortion.

- However, female foeticide is a far more heinous sin than the age old practice of killing unwanted child, even before its born.

Rajdhani
DATE / /

Baby girl found abandoned in fields

Baby girl shot dead by father

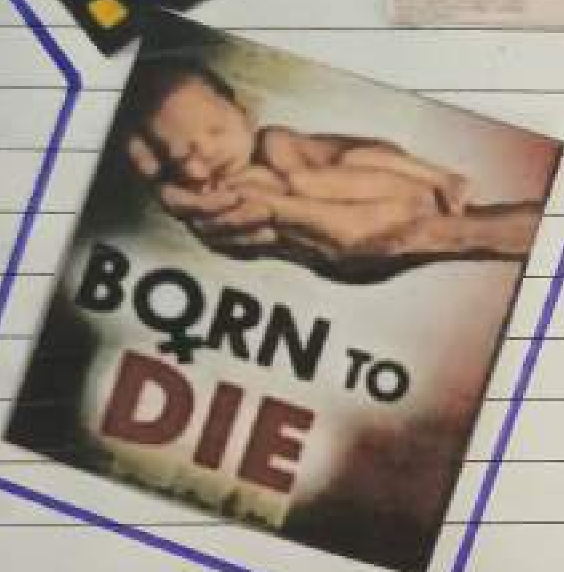

Causes of female foeticide

- Poverty
- Gender Discrimination
- Lack of Education
- Traditional practices
- Future speculations (Education, marriage, Dowry etc).
- Women are viewed as a liability.
- obession for son.
- fear of dowry by many poor class families.
- Gairls are condidered as financial obligation by many parents.
- Advancement in technology, nowadays parent determines the sex of a child before birth.

- It is said that God created mothers because he could not be present everywhere.
- But its unbelievable to realize that God's representatives is continuosly killing someone beautiful even before she can come out and see the beauty of the nature.
- India is one the few contries where selective sex gender bias exists till today.
- It is believed that every year 12 million girls are born in the country but unfortunately only 1/3 of those survive.
- Some were killed in the womb, some at the time of birth, some due to ill health and some due to poor nutritional status.
- India is growing dynamically in every field, today the rapid growth in economy, innovative technologies, and improved infrastructure has become nation's pride.
- But bias against the girl child is still prevaling in the country.
- The most shocking fact is that the innovative and the hard high end technologies like biopsy, ultrosound, ultra scan are brutally killing the Indian girl child.

Rajdhani
DATE / /

Effects of female foeticide in india.

- female feticide has adversly affected indian society. 36% of men between the ages of 15 and 45 in the wealthy state of Haryana are unmarried.

- This prevalence of unmarried men has a destabilizing effect that counteracts the stabilizing and enriching effects of families in a society.

- The poorer of these unmarried men seek brides from India's economically challenged eastern states, and wives obtained in this way tend to be exploited and in some cases passed on from one husband to the next.

- The sex imbalance in india will have an incresingly destabi-lizing effect on a consumer of U.S nuclear and other military technology.

- India's economy promises to continue growing rapidaly in the future, as currently thriving industries such as information technology grow and expand throughout India. It remains to be seen whether India's moral character will keep pace with its economic growth.

Rajdhani
DATE / /

People love to have a "MOTHER"
People love to have a "WIFE"
People love to have a "SISTER"
People love to have a "GIRL FRIEND" too,

THEN
"WHY NOT A DAUGHTER?

"FEMALES ARE A VERY PRECI-OUS ASSETS" OF THE WORLD

→ **BACAUSE**

"THEY CARE"

"THEY TEACH"

DATE / /

"THEY BLESS"

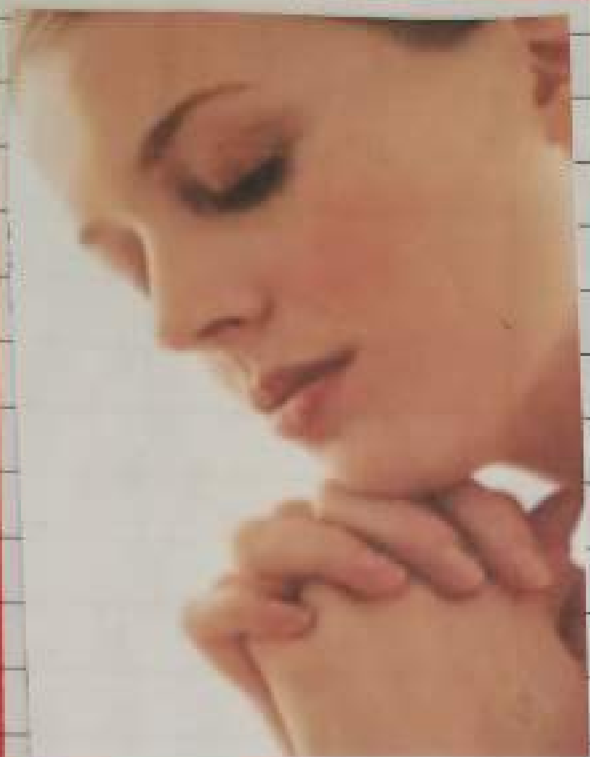

"THEY STRUGGLE"

"THEY RULE"

"THEY EXPLORE"

"THEY SACRIFICE"

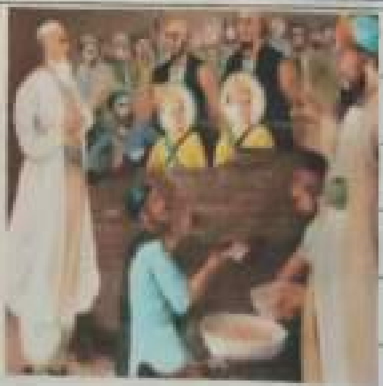

Rajdhani
DATE / /

Social Effects

- Skewed sex ratio
- 962 and 945 girls for every 1000 boys in the the years 1981 and 1991
- 933 girls for 1000 boys according to Indian cencus 2011
- Rural sex ration - 946
- Urban sex ratio - 900
- state with highest female sex ratio - kerala - 1058
- state with lowest female sex ration - Haryana - 861

Is this our Future?

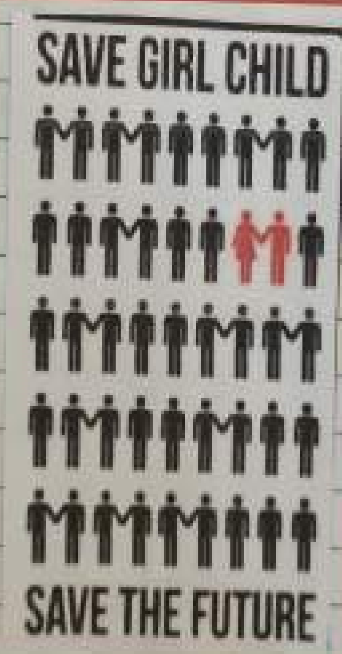

Legal Initiatives

- The Prenatal Diagnostic Test Act (PNDT Act 1971)
- The medical Termination of Pregnancy Act
- The Dowry Prohibition Act (1961)

The Prenatal Diagnostic Test Act (PNDT) Act of 1994.

- This Act was enacted in the year 1994 in all of the states in india, but it came into force in the year 1996.
- Through this act the use of pre-natal diagnostic techniques is prohibited and regulated.
- PNDT Act was amended in 2003 with its main aim to ban the use of sex-selection techniques as well as the misuse of pre-natal diagnostic techniques for sex-selective abortions.
- More than 21,600 centres conducting pre-natal diagnostic procedure have been registered.

The Medical Termination of Pregnancy Act, 1971

- was enacted by the Indian Parliament in the year 1971 and came into force in 1972.

- As per India's abortion laws only qualified doc stipulated conditions, can perform abortion on a woman in an approved clinic or hospital.

- The medical Termination of pregnancy (MTP) Act of India clearly states the conditions under which a pregnancy can be ended or aborted.

Rajdhani
DATE / /

The Dowry Prohibition Act, 1961

- Prohibits the request, payment or acceptance of a dowry, demanded or given as a precondition for a marriage.

- Asking or giving of dowry can be punished by imprisonment of up to six months, or a fine of up to Rs. 5000.

- Indian government has modified property inheritance laws and permitted daughters to claim equal rights to their parental property.

Govt. actions and public duty

- strong action against the doctors who facilitate female foeticide.

- The government should implement stern policies against this by removing the child sex recognizing centers and banning their licenses.

- The family who are involved in this act should be fined with high cash amount and sent to the gail for a minimum of 5 years.

- Recently our PM inagrated "BETI BACHAO BETI PDHAO" campaign in Haryana.

- spreading awareness can go a long way in saving our future sisters, mothers, girlfriends and wives. for ex-satya mav jayate by Amir Khan on TV.

- Higher status should be provided to women by involving them in the high profile jobs and including special reservation policies for women.

Govt. actions and public duty

- Higher education should be provided to women so that they can take decisions for themselves.

- It is the responsibility of the Educated generation to stir a revolution for saving the girl child.

- we need to educate those educated as well as the uneducated ignorant who commits such crimes as female infanticide.

- Television, advertisements, movies, in theater plays can influence people.

Rajdhani
DATE / /

CONCLUSION

- It is the responsibility of the educated generation to stir a revolution for saving the girl child.
- We need to educate those educated as well as the uneducated ignorants who commits such crimes as female infanticide.
- Television, advertisement, movies, In theater plays can influence people.
- Female foeticide is a growing meanace in our society.
- The government should take harsh step against those who readily kill their girld child.
- Strong action against the doctors who facilitate female foeticide.
- More awareness in this regard to make the people of our nation more conscious and eradicate these menace

Seen

THANK
YOU

Rajdhani
DATE / /

COLLEGE NAME :-

S. K. Patil Sindhudurg Mahavidyalaya, Malvan.

SUBJECT NAME :-

Fandamental Cource.

STD :-

F. Y. Bsc.

Rajdhani
DATE / /

NAME :-

Nikita Mahesh
Hadkar.

ROLL NO :-

16

SUBJECT TEACHER NAME :-

Reshmi Rawool.

Rajdhani
DATE / /

PROJECT NAME :-

Increasing Crimes Among Youth - Gives Cases Studies.

What we already know about this topic

Most of these crimes are done as a result of peer pressure, parental pressure/ influence are stress.

Many crimes around our society are youth related.

It is incre-asing every day, week mouth and year.

Some of the committed crimes are: graffiti, robbery, violence, drug dealing and assaults.

Sometimes these crimes get out of hand and murder is committed.

Some youths may be confused with the art of graffiti. and the CRIME of graffiti.

Many of these crimes start by bullying.

Mostly, youths get into groups of including various ages. sometimes even kids.

If this keeps going on, the future and education will be destroyed.

Solutions

Peer and Parental Pressure:

At schools, collages universities, we should reduce bullying, and let students know that the staff and organisation is there for them.

Confusion:

Organising more activities showing the difference of art and crimes.

Increasing:

We need to reduce this by having more protection for the youth and convincing them to understand the crime and consequences.

Security:

There should be more security around our community. Also our community members should keep an eye out for any signs of not only vandalism, but robbery, violence, drug dealing and assaults as well as other types of crimes.

Rajdhani
DATE / /

Getting out of hand :

To stop these violation to get of hand, we need to make our youths aware on the consequences by punishment the first time. This may sound harsh but it is the only way be which they will understand.

Interview: Script

Rajdhani
DATE / /

Janhavi: Good morning Parramatta, today we have a wonderful guest in our studio. She is the local lady who was witnessed crimes committed by youth in our society and has taken further research on this issue... of course, we are talking about Miss Riddle! Now lets move on to our topic, so Chantelle what is the issue in our community.

Himani: Well Jessica the overall problem of this problem of this certain generation is rather disrespectful of their surrounding environment, easily pressured by peers / parents, and because of all these reasons they find that their last resort is to commit crime.

Janhvi: Hmmm... Why do you think the younger generation are being influenced by this?

Himani: The youth are confused by what's crime and what's not. They are getting pressured and bullied and are not fully understanding the consequences if they get caught. Students may be overpowered by stress and as many artists say, art is a way of relieving stress therefore innocent juveniles are confused by Graffiti and Art.

Janvi: Do you think there is any way of ceasing this crime committed by the youth?

Himani: I think that we should organise more activities showing the difference between graffiti and vandalism. We should let schools, high schools, universities or colleges know that our staff, teachers, parents, friends are there for them, because usually

they are feeling too much pressure and that forces them to commit these crime.
Janhvi: Well thank you Ms Riddle, and we hope that the crime stops, or at least ceases. Well that's all for today. Have a good day, and we'll see you later.

How does the issue effect the community

Rajdhani
DATE / /

The issue, youth rebted crimes, can affect the community in many ways. There are obvious danger with perhaps alcoholic or violent teenagers who might just want to start a fight. This can cause great insecurity and an unsafe barrier toward the families and locals. Delinquents vandalising personal property isn't a very good thing at all. Parents and families who live in a rented house don't need to pay extra money for the deflection on there secondary property. This crime dosen't have a good affect and can be severely threatening the safety of the residence.

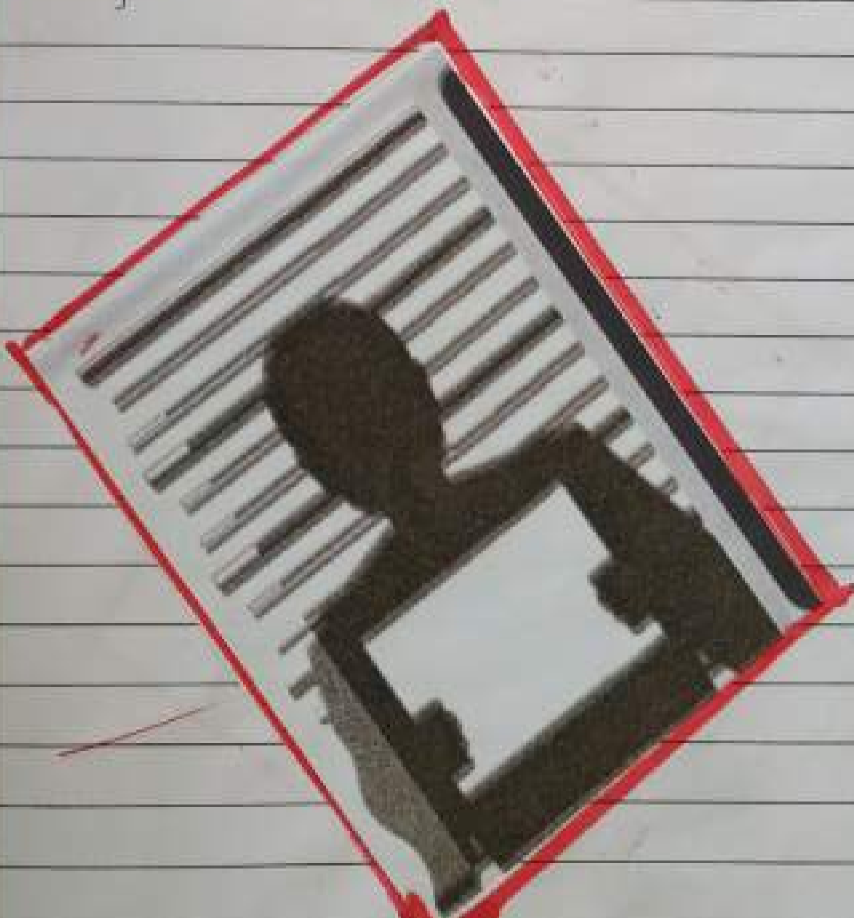

Topic Sentences

Rajdhani

DATE / /

Drugs, Alcohol, Exposure, Horrible role modelling. THIS IS the reasons why crime is spreading through our society!

This absurb violence to our society is not just going to STOP Paramatta, YOU need to play your part!

Stop and think, if our generation NOW is like this, what will be the state of our future generations.

To STOP the crime, you first need to underst-and the crime.

Top 3 resources

1) Newspapers: This site has been very useful for all the crimes committed. It has given us the exact detail of all the crimes we have mentioned through out this project.

2) Internet: It has given us the dates, and information on crimes were committed, and the whole history of crime that has been marked on this presentation has been based on information from the site.

3) Crime Statistic @ myboot.com. : This was extremely useful for recording all of the populations, and documentation of our crime and determine our numbers of crimes committed.

Rajdhani
DATE / /

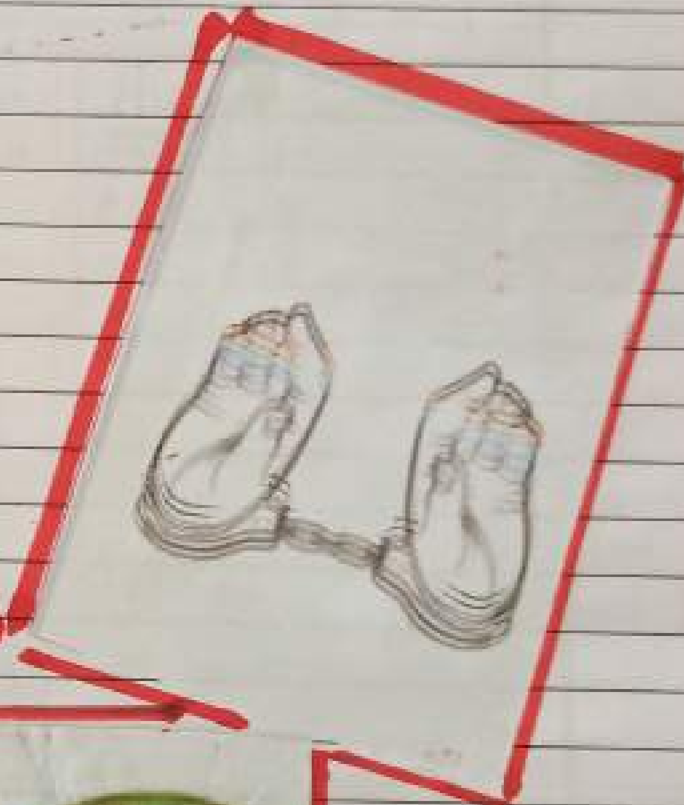

First Hand Investigation

Rajdhani
DATE / /

The Problem: The issue we are dealing with is the amount of Youths who are related with crimes around Parramatta. This is mostly bea-cause they do not understand the consequences or are being forced by peer, parental, environ-mental or other pressure. This also causes the environment to get damaged.

Aim: The aim of our experiment is to make the youth understand the concept, and con-sequences of their crimes. In order to keep everyone, and the environment as well as the youth committing the crimes safe, we have to stop this violation!

Hypothesis: I think that after we have done our solution, the crime rates in Paramatta will drop by a great number. This will mean that slowly, youth related crimes will soon enough stop, as the amount of peer and parental pressure will lesson.

How we will do it: We will do this by hiring people to talk to the youth in schools, collages, or Uni's. They will be a group of expect speech mar-ker's who are positive and understanding towards younger people. This will cause the young to feel comforted and feel that can talk to some one who gets what they mean and reass-ures them.

Propose solutions and explain

More attention given from teachers parents and possibly locals and neighbours.

If teachers gave more attention of students and talked to them about there problems and try to get them to open up or such can stop youth who do crimes because of there tough lives. If teachers give support and notice if a juvenile is being bullied to do crimes, if the action is taken that can cease the crimes that are caused by peer pressure. Parents should be more aware of where the children go, epically at the later times. Is your child going to a sleepover or going to a dark alley to meet up strangers and criminals to break the law. Possibly if locals or neighbours see youth related to local community, if done so the community can cease the issue by giving more security or cameras which moves on to our next solution.

Security and safety 24 hrs, cameras

Having security guards or surveillance cameras can make a change and difference to the freq-uency and the common youth related crimes. If studies and careful investigation and resea-rch is taken to relise where specifically will we rich need the extra security. The main

places youth releated crimes happen are in subways general house or building property, trains and buses, parks and other locations. Using security guards or guarding and surveillance cameras will possibly persuade the delinquents that they can not get away or not face the consequence; that they are caught. If more youth relies the high security they are less eager to perform crimes as it is much more easier to get caught.

Community support

The main reasons youth create crimes are because of being builled, peer pressured, thinking they will be cool and popular, family problems, catised between art and vandalism and it goes on. If more community fundraisers or festivals or stalls to support the innocent criminals who really meant no harm. Activities like "Support the bullied" could save tear and horriable consequences. If the community support the bullied or helpless delinquents could realise they are not on the own and cease the bully and the bullying issue which is causing them to do inappropriate crimes.

Consequences

Some juvenile criminals do it because they are the bully, they think it is cool when its plain shame to destroy property and vandalize.

Rajdhani
DATE / /

Thank you.

Sem - I

FOUNDATION COURSE

Rajdhani
DATE / /

NAME :- RAHUL RAVINDRA MONDKAR.

COLLAGE :- S.K.P COLLAGE MALVAN.

STD :- F.Y.BSC.

PROJECT NAME :- CHILD LABOUR.

ROLL No :-

Sr. No.	Topics
1.	Introduction
2.	what is meant by child labor
3.	History
4.	Causes
5.	Effects
6.	Global Estimate
7.	Covid-19 Impact
8.	Child labour in India: Child Adolesent labour act 1986
9.	Eliminating and preventing Child labour
10.	Bibliography

What is meant by a child labour.

Child labour means a person below 14 years who is working for wage. According to the labour investigation committe, "one black spot of labour condition in India is the illegal employment of children in certain industries. The worst forms of child labour involves children being enslaved, seprated from families, exposed to serious hazards and illness and left to fend for themselves on the streets of large cities often at a very early age.

History Of Child Labours.

Child labour forms an intrinstic part of pre-indrustrial economics, pre-indrustrial Societies, there is rarely a Concept of Childhood in the modern Sense. Children often begin to actively participate in hazard-ous activities. The work of children was important in pre-individual Socities, as children needed to provide their labour for their survival and that of their group most pre-industial Skill and knowledge were amenable to being passed down through direct mentoring with the oneset of the industrial Revolution in the Late 18th Century there was a repid increase in the industrial expoiation of labour, including child labour. many of the indrustrial cities grew from small villages into large cities and improving child mortality rates.

In the early 20th century, thousands of boys were employed in the glass making ways dangerous and tough job especially without the current technologies. As estimated 1·7 million children under the age of fiften were employed in American Industry by 1900 Factories and mines were not only places where child labour was prevalent in the early 20th century. Home based manufacturing across two cross countries employed by children as well.

Cause Of Child labour.

Child labour exist because their parents or guardians consider it 'normal' for children to work, and sometimes for children's own survival and that of their families Below are some of the root cause which make children particularly vulnerable to child labour

poverty:- 'poverty is certainly the greatest single force driving children into the work place.' when families can't afford to meet their basic needs, they have no choice but to send their children to work to supplement the household income.

poor Acess to Decent work:- who were involved in child labour often lack the basic educational grounding which would enable them to acquire skills and to improve their prospects for a

decent adult working life.

Lack of Acess to quality Education:- The availibility and quality of schooling is among the most important factors.
Getting children into school and out of harmful work is one thing but keeping them there a means creating quality education accessible for all.

limited Understanding of child Labour:- The view that work is good for the character building and skill-devlopment of children. Some culture belifs and social norms can also be drivers of child labour.

Effects Of Child Labour.

Child labour can have a range of both mental and physical health effects on a child that often continue into a adult hood. The mental and physical effect vary depending on the sector that children are working on

In Construction:- Children face the risk of injury from working with dangerous loads and lack a dequate personal protective equipment.

In domestic work:- Children face the risk of being abused by their employees. working excessively long hours or being isolated from family and friends.

In Agriculture:- Children are often exposed the working with hazardous toxic fertilizers and pesticides as well as

heavy and dangerous tools or blades.

In Manufacturing :- children are exposed unhealthy toxins, hazardous chemicals and poor health and safety working regulations.

Global Estimate

Globally, child labour progress remains uneven Across Africa, 72 million children are engaged in child labour and 62 million across Asia and pacific. 70% of children engaged in child labour globally work in the agriculture sector. The global estimates of child labour as reported by the ILO at the beginning of 2020 were 160 million children - 97 million boys and 63 millon Girls engaged in child labour. out of 160 million children, 79 million children were engaged in hazardous work.

Covid-19 Impact On Child labour.

In last two decades, Significant improvements have been made in the Fight to end child labour However, the Covid-19 pandemic has threatened to undermine these developments and could potentially reverse many years of Progress to eradicate child labour. This increase is attributed to rising global poverty levels and is expected to continue into 2022.

Child Labour In India.

In 2011, the national census of India found that the total number of child laborators, aged 5-14, to be at 10.1 million out of the total of 256.64 million children in that age group. The child labour problem is not unique to India', world wide, about 217 million children work, many full time.

In December 2014, the US Department of labour issued a list of goods produced by child labour and India figured among 74 countries where a significant incident of critical working conditions has been observed. Unlike in other countries, 23 goals were attributed in India.

Child Adoloscent Act 1986.

The child and Adoloscent act 1986 is a lawenacted on 23 December 1986 by the parliament of India and minority labour and employment. The Act probhits private, organizations, civil departments or child's family, Any occupies or employer caught doing such thing in which a child being used as a labour is regarded a serious offensive crime. This is further exacerbated by School closure which leave children valnerable and at a greater risk of child labour.

Eliminating and Preventing Child labour.....

In 2019, the international labour organisation in partnership with Alliance 8.7 launched the international year for the Elimination of child labour for 2021.
To upscale the fight against 'child labour', greater research and public awarness compaigns are required.

Summarily, goverments should work to ensure:

- The existance of minimum working age legislation and their enforcement
- the development of tools and mechanisms to monitor child labour.
- Functional public awarness raising compaigns.

- Support to community-led awarness.
- The promotion of positive cultural and societal norms against child labour.

15/15

Rajdhani
DATE / /

स.का.पाटील सिंधुदुर्ग महाविद्यालय मालवण.

नाव - अक्षता प्रकाश नार्वेकर.

हजेरी क्रमांक - 36

वर्ग - S.Y.B.A

प्रकल्पाचे नाव - भारतीय स्त्रिया व हिंसा

शिक्षकांचे नाव - प्रा. एस्. पी. खोबरे.

शैक्षणिक वर्ष - 2022-23

विषय - पायाभूत अभ्यासक्रम

Rajdhani
DATE / /

अनुक्रमणिका.

अ. क्र	घटकाचे नाव	पान क्र
1.	प्रस्तावना	1
2.	भारतीय स्त्रीया व हिंसा	2-3
3.	कौटुंबिक हिंसाचार	4-5
4.	शारीरिक व मानसिक हिंसाचार	6-7
5.	लैंगिक हिंसा	8
6.	शिक्षणाच्या समस्या	9-10
7.	आरोग्याच्या समस्या	11-12
8.	कौटुंबिक हिंसाचार व प्रतिबंधक कायदा.	13
9.	महिला दिन	14-15
10.	निष्कर्ष	16
11.	संदर्भ	17

प्रस्तावना

भारतीय समाज पुरुषप्रधान असल्यामुळे बहुतांश महिलांना मानसिक, शारीरिक, कौटुंबिक, लैंगिक अशा अनेक अत्याचारांना सामोरे जावे लागते. स्त्रियांना अगदी जन्माला आल्यापासून ते त्यांच्या शेवटच्या श्वासापर्यंत कोणा-ना-कोणाच्या दबावाखाली जगावे लागते. तसेच भ्रूण तपासणी करून नको असलेली मुलगी अवघ्या दोन-तीन महिन्याच्या कालावधीत संपवली जाते. जेवढा आनंद मुलगा झाल्यावर होतो तेवढाच आनंद मुलगी झाल्यावर का होत नाही? तरीपण देवाच्या कृपेने मुलगी जन्माला आली तर पुढे समाज आहेच. तसेच स्त्रीयांच्या आरोग्यावरही फारसे लक्ष दिले जात नाही. त्यांच्या शिकवण्याकडे लक्ष दिले जात नाही. त्यांना फक्त चूल आणि मूल एवढेच करण्यासाठी प्रवृत्त केले जाते. त्यातूनही जर एखादी स्त्री पुढे येत असेल तर तिला सतत मागे ओढण्याचा प्रयत्न केला जातो. स्त्रीयांना त्यांच्या मनाप्रमाणे वागण्याची, बोलण्याची स्वतंत्र्य मुभा दिली जात नाही. या प्रकल्पामध्ये स्त्रीयांवर होणाऱ्या या अनेक हिंसाचे स्वरूप मांडले आहे.

Rajdhani
DATE / /

भारतीय स्त्रिया आणि हिंसा.

महिलांवरील हिंसाचार म्हणजे सामान्यत कोणत्याही वयोगटातील, कोणत्याही जातीच्या आणि जातीच्या महिलांवरील अपराध, गुन्हे कोणत्याही प्रकारचे असू शकतात; सहसा, त्यात खून, अत्याचार, विनयभंग, बलात्कार आणि बालहत्या, आणि घरगुती हिंसाचार यांचा समावेश असतो. दरवर्षी भारतात महिलांवरील अत्याचाराचे प्रमाण वाढतय आहे. 2012 मध्ये भारतातील महिलांवरील अत्याचाराचे प्रमाण 4% होते, म्हणजे सरासरी तीन मिनिटांनच एक महिला हिंसाचाराला बळी पडते. भारतातील महिलांवरील गुन्हे अनेक रूप धारण करतात. मुख्यत या गुन्ह्यांमुळे अजीवन, आघात किंवा मृत्यू होतो. हुंडा मृत्यू हे भारतीय महिलांवरील अत्याचाराचे एक उदाहरण आहे. जुन्या भारतीय परंपरेनुसार वधूच्या कुटुंबीयांना वराला बरीच रक्कम दिली जाते, हुंडा ही संकल्पना आहे. ग्रामीण भागात, वधू, सहसा गरीब घराची असते, [हुंडा] पैशासाठी वराची जास्त मागणी पूर्ण करण्यात आणि देण्यास अपयशस्वी ठरतात. अशावेळी बऱ्याचदा वधू वराच्या तोंडी आणि शारीरिक अत्याचाराला बळी पडतात. हुंड्यासाठी तिच्या कुटुंबाच्या असमर्थतेमुळे महिलेला मारहाण केली जाते, शिवी दिली जाते आणि नियमितपणे विनयभंग केला जातो. हुंडा मृत्यू बहुतेक वेळा भारताच्या ग्रामीण भागात पाहिला जातो आणि महिलांवरील अत्याचारासाठी जबाबदार भाग बनतो. बलात्कार आणि असंघटित लैंगिक क्रिया ही भारतीय महिलांवरील हिंसाचाराचा मोठा भाग आहे. आकडेवारीवरून असे दिसून आले आहे की भारतीय उपखंडात महिला सर्वाधिक दुर्बिल आहेत. आतापर्यंत बलात्काराच्या घटनांशी संबंधित सर्वात धोकादायक देश आहे

Rajdhani
DATE / /

बलात्कार म्हणजे सहसा तिच्या संमतीशिवाय महिलेबरोबर लैंगिक संबंध ठेवले जातात, हे खरं आहे की बलात्काराच्या विषयाबद्दल महिला आता अधिक जागरूक आणि मुक्त झाल्या आहेत. ते त्यांच्या स्वतःच्या लैंगिक अत्याचाराच्या कथांबद्दल उघडपणे बोलत आहेत. तथापि, भारतात संख्या वाढतच आहे. गुन्हेगारला बऱ्याचदा शिक्षा भोगविली जात आहे. वैवाहिक बलात्कार हे स्त्रियांवरील हिंसाचाराचे आणखी एक प्रमुख उदाहरण आहे. वैवाहिक बलात्कार हे स्त्रियांवरील हिंसाचाराचे आणखी एक प्रमुख उदाहरण आहे. वैवाहिक बलात्कार म्हणजे बहुतेक वेळा त्यांच्या संमतीशिवाय आपल्या पत्नीवर भाडून आणि त्यांच्यावर जबरदस्ती करतात. यामुळे महिलेच्या शरीरावर मोठ्या प्रमाणात गैरवर्तन आणि शारीरिक छेडछाड होते. महिलांची तस्करी आणि जबरदस्ती वेश्याव्यवसाय हे दोन प्रकारचे हिंसाचार आहेत. ज्याचा भारतीय महिलांना बळी पडतो. भारतीय महिलांविरुद्ध केलेल्या हिंसाचाराच्या इतर प्रकारांमध्ये बाल विवाह, घरगुती अत्याचार, लैंगिक तस्करी आणि अपहरण यांचा समावेश आहे. महिलांविरुद्ध केलेल्या प्रत्येक दहा गुन्ह्यांपैकी पुरुष नऊ. यावरून हे सिद्ध होते की महिलांवरील गुन्हेगारीची उत्पत्ती भारतीय पुरुषांच्या मनात खोलवर रुजलेली पुरुषप्रधान विचारसरणीतून कशी निर्माण झाली आहे. पुरुषांपेक्षा पुरुष शारीरिकदृष्ट्या श्रेष्ठ आहे असा त्यांचा विश्वास त्यांना त्यांच्या महिला भागांवर स्वतःला भाग पाडण्यास प्रवृत्त करतो आणि महिला समुदायाला त्रास जात आहे.

जो स्त्रीचा अपमान करतो तो आईचा अपमान करतो
जो आईचा अपमान करतो, तो देवाचा अपमान करतो
आणि जो देवाचा अपमान होतो,
त्याचा विनाश निश्चित आहे.

Rajdhani
DATE / /

कौटुंबिक हिंसाचार

भारतामध्ये कौटुंबिक हिंसाचारास प्रामुख्याने स्त्रियाच बळी पडतात. पती व सासरच्या व्यक्तींकडून विवाहित स्त्रीचा होणारा छळ सार्वत्रिक स्वरूपाची घटना 'नवरा' आहे म्हटल्यावर मारणारच इतक्या सहजपणे ही बाब घेतली जाते. तर आई-वडिलांच्या घरी मुलींना मिळणारी भेदभावपूर्ण वागणूक वा छळ हा त्यांचा अधिकारच मानला जातो. कौटुंबिक हिंसाचाराच्या घटना जोपर गंभीर रूप धारण करीत नाहीत तोवर दुर्लक्षिल्या जातात. परंतु आधुनिक युगात मानवी हक्क व मूल्यांना महत्त्व प्राप्त झालेल्या समाजात कौटुंबिक हिंसाचाराविरुद्ध आवाज उठवला जाऊ लागला आहे. त्यातूनच कौटुंबिक हिंसाचारापासून संरक्षण करणारा कायदा करण्यात आला आहे.

- नॅशनल क्राईम रेकॉर्ड्स ब्युरोच्या अहवालानुसार 1988 ते 2001 या कालावधीपर्यंत 49170 एवढ्या कौटुंबिक हिंसाचाराच्या घटनांची नोंद झाली.
- 2005 च्या नोंदीनुसार कौटुंबिक छळामुळे दररोज 66 स्त्रीया आत्महत्या करतात. दररोज 5 महिलांचा पाण्यात बुडून मृत्यू होतो. कौटुंबिक हिंसाचारामुळे दररोज 57 स्त्रीया विषारी औषध पिऊन आत्महत्या करतात. तर दररोज 35 महिलांचा भाजून मृत्यू होतो. यामध्ये काहीवेळा विषारी औषध पाजून वा स्त्रीला जाळून मारले जाते व त्या घटनांची आत्महत्या म्हणून नोंद होते.
- 2005 च्या दरम्यान स्त्रियांवरील हिंसेमध्ये एवढी वाढ झाली की 'नॅशनल कमिशन फॉर वुमन' ने त्यांचा पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक देऊन सामाजिक व राष्ट्रीय वृत्तपत्रामध्ये हिंसेला बळी पडणाऱ्यांसाठी हेल्पलाईन सेवा उपलब्ध असल्याची जाहिरात केली.
- 2001 च्या राष्ट्रीय कुटुंब स्वास्थ्य सर्वेक्षणानुसार 56% स्त्रियांना

Rajdhani
DATE / /

कौटुंबिक हिंसा सर्वसामान्य बाब वाटते.

• महाराष्ट्रात 2019 मध्ये स्त्रियांविरोधी हिंसेचे प्रमाण 17.4 % ने वाढले आहे. 2019 मध्ये महाराष्ट्रात स्त्रियांविरोधी हिंसेच्या 37,567 गुन्ह्यांची नोंद झाली ज्यामध्ये कौटुंबिक हिंसाचार, हुंडाबळी, विनयभंग व बलात्कार इ. गुन्ह्यांच्या नोंदी झाल्या आहेत. एन. एफ एच एस 5 (2019-20) सर्वेक्षणातून असे दिसून येत की महाराष्ट्रात 25.2% विवाहित स्त्रिया जोडीदाराकडून हिंसा होत असल्याचे सांगतात त्याचे प्रमाण अधिक आहे आणि 3.3% स्त्रिया गर्भावस्थेत हिंसेला तोंड देतात.

Rajdhani
DATE / /

शारिरिक व मानसिक हिंसाचार

शारीरिक हिंसाचारामध्ये स्त्रीचा शारिरिक छळ केला जातो. शस्त्राचा वापर करून स्त्रीच्या अवयवांना इजा पोहचेल असे कृत्य केले जाते. मारहाण, चावणे, चटके देणे, शॉक देणे, ढकलून देणे, थोबाडीत मारणे, लाथ मारणे, केसांना धरून ओढणे, हाताला येईल त्या वस्तुने जीव घेणे, वार करणे, दात पाडणे, कान कापने, भिंतीवर डोके आपटणे, याशिवाय नैसर्गिक गरजा पूर्ण करण्यात अडथळे आणणे, उपाशी ठेवणे, झोपू न देणे, आजारपणाकडे दुर्लक्ष करणे इ. गोष्टींनी स्त्रियांना शारीरिक त्रास दिला जातो.

स्त्री चंचल, अल्लड, नाठाळ, चारित्र्यहिन असते असे प्रवाद समाजात पूर्वीपासूनच रूजले असलेल्या समाजात स्त्रीच्या चारित्र्याकडे अत्यंत काटेकोरपणे पाहिले जाते. बऱ्याचवेळा पुरुष स्त्रीच्या चारित्र्यावरून संशय घेऊन तिच्या प्रत्येक हालचालींवर नजर ठेवले जाते. हि एक प्रकारची हिंसाच आहे. त्यामुळे स्त्रीच्या साध्या सरळ जीवन जगण्यावर एकप्रकारे सातत्याने दडपण आणले जात असते. संशयी पुरुष स्त्रीला मारहाण ही करतो. संशयामुळे पत्नीला जीवे मारण्याच्या कित्येक घटना घडताना दिसून येतात. काही पुरुष स्त्रीला संशयावरून कोंडून घालतात. चारित्र्याच्या संशयातून होणारी हिंसा कुटुंबातील सर्वच स्त्रियांच्याबाबत घडून येताना दिसते. संशयाचा रोग अशिक्षित तसे सुशिक्षितातही आहे. पुरुषाचा संशय व त्याबद्दल स्त्रीला होणारी मारहाण हे समाजाला योग्यच वाटत असते.

स्त्रीयांवर होणारी मानसिक हिंसा प्रत्यक्षात दिसून येत नाही. पण त्याचे अत्यंत प्रतिकूल परिणाम स्त्रियांच्या मानसिकतेवर होतात. अपमानास्पद वागणूक, टोमणे मारणे, धमकी देणे, सतत दडपणाखाली ठेवणे, दिसण्यावरून उपहासा-

Rajdhani
DATE / /

ने टोमणे, चारित्र्याचा संशय घेणे, कोंडून ठेवणे, कोणास भेटू न देणे, कोणत्याही प्रकारचे स्वातंत्र्य व अधिकारापासून वंचित ठेवणे. काही काही पुरुषांमध्ये आक्रमक हिंसक, वर्चस्ववादी, दुसऱ्यावर हुकुमत गाजवणारी प्रवृत्ती असते. असे पुरुष कुटुंबातील सदस्यांशी नेहमी हिंसक वर्तन करतात. अशा विकृत मानसिकतेचे पुरुष घराबाहेरील अपयश, अपमान, तणतणावाचा राग घरातील बायका, मुलांवर मारहाण करून काढतात. तसेच मद्यपान, मादकद्रव्यांचे सेवन करणाऱ्या पुरुषांमध्येही बायको मुलांना मारहाण करण्याचे प्रमाण अधिक आहे. असे पुरुष स्वतः कुटुंबाचा आर्थिक भार उचलत नाहीत. आणि बायकोने कमावलेले पैसे काढून घेण्यासाठी तिच्याशी हिंसक वर्तन करतात.

Rajdhani
DATE / /

लैंगिक हिंसा

लैंगिक अत्याचार हे एक असे कृत्य आहे ज्यामध्ये एखादी व्यक्ती त्या व्यक्तीच्या संमतीशिवाय जाणूनबुजून दुसऱ्या व्यक्तीला लैंगिकरित्या स्पर्श करते किंवा एखाद्या व्यक्तीला त्याच्या इच्छेविरुद्ध लैंगिक कृत्य करण्यास भाग पाडते किंवा शारीरिकरित्या भाग पाडते. हा लैंगिक हिंसाचाराचा एक प्रकार आहे, ज्यामध्ये बालकांचे लैंगिक शोषण, हातपाय मारणे, बलात्कार (जबरदस्ती योनिमार्ग, गुद द्वारातून किंवा तोंडावाटे प्रवेश करणे किंवा औषधाने लैंगिक अत्याचार) किंवा लैंगिक रीतीने व्यक्तिचा छळ यांचा समावेश होतो. लैंगिक अत्याचारामुळे स्त्रीच्या आत्मसन्मानास धक्का पोहचतो. पती, दीर, सासरे इतर पुरुष नातेवाईक व्यक्ती स्त्रीचा विनयभंग करतात. तिच्याबरोबर जबरदस्तीने संबंध ठेवतात. अश्लिल चाळे केले जातात. तिचा बिभत्स, अनैतिक कृत्य करावयास भाग पाडले जाते. काहीवेळा परपुरुषाशी शारीरिक संबंध ठेवण्यास भाग पाडले जाते. काहीवेळा वेश्याव्यवसायासाठी जबरदस्ती केली जाते. या कृ

शिक्षणाच्या समस्या

कायद्याने शिक्षणाची द्वारे सर्वांसाठी खुली केली. सावित्रीबाई, ज्योतिबा फुले आदींनी स्त्री शिक्षणासाठी खूप प्रयत्न केले तरीही ग्रामीण भागात स्त्रीशिक्षणाचे प्रमाण अतिशय अत्यल्प आहे. कारण घरातील कर्त्या पुरुषाला मुलीने शिकावे असे वाटत नाही. व घरातूनही मुलींवर तू शिकण्यापेक्षा योग्य संसार कर, असेच संस्कार केले जातात. याचा परिणाम मुली दिशाहीन होऊन भरकटतांना दिसतात. त्यांनाही नवरा, दागिने, साजशृंगार, संसार, साड्या ह्यातच रस वाटायला लागतो. शिक्षणाचा उपयोग केवळ चांगला नवरा मिळवण्यासाठी आहे असाच त्यांचा भ्रम होतो. लग्न जुळेपर्यंतचा वेळ घालवायचा म्हणून त्या महाविद्यालयात दाखल होतात. अशावेळी त्यांच्यात जागरण घडवून आणण्याची गरज असते. ह्याउलट काही नैमित्तिक कारणांनी "अवघिया पुरते ओसंडले पात्र अधिकार सर्वत्र आहे येथे" असा शिक्षणाची द्वारे बंद होतात. एक घडलेली घटना अशी की मुलगी आपल्याला दाद देत नाही म्हणून तिला ~~अद~~ अद्दल घडविण्यासाठी एका कॉलेजकुमाराने तिचे नाव रोडवर लिहिण्यास सुरुवात केली. परिणामी तिच्या आईवडिलांनी ती हुशार असून तिचे शिक्षण बंद केले. कारण आईवडीलांना भीती ही की मुलीचे नाव सडकेवर लिहिल्या गेल्याची गोष्ट पसरली आणि उद्या तिच्या लग्नाच्या आड येऊ लागली म्हणजे करता काय? आता तर ह्या महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांची मजल याहीपुढे गेलेली दिसते. ग्रामीणच नाही तर शहरी भागात ह्यांच्या या सुडाग्नीत कितीतरी कुमारिका बळी पडताना दिसतात. दिवसाढवळ्या शिकणाऱ्या मुलींना चाकून वा घायाळ करून मारून टाकण्यात येते. स्त्रीबाबत जर शिक्षण असे असुरक्षित

झाले तर ते घातकच ठरणार आहे. त्यासाठी आताच जागरूक राहून प्रयत्न करणे अगत्याचे आहे. त्यातल्या त्यात ग्रामीण स्त्रीला शिक्षणाची संधी सहज सुलभपणे उपलब्ध झाल्याशिवाय तसेच नव्या ग्रामीण मुलींबाबत शिक्षणविषयक नवा दृष्टिकोन रुजल्याशिवाय खऱ्या अर्थाने स्त्री-पुरुष समानता येत नाही. आणि जोपर्यंत ही ती येत नाही, आणि तोपर्यंत तिच्याकडे बघण्याच्या भोगवादी दृष्टीकोनही बदलणार नाही.

यासाठी स्त्री स्वातंत्र्यवादी चळवळींनी आपले केंद्र सोडून ग्रामीण भागात कर्तव्य म्हणून काम करायला हवे आहे. किमान आदिवासी मुली शिकायला म्हणून वसतिगृहात येतात तिथे त्यांच्यावर शारीरिक अत्याचार केले जातात, ह्यासारख्या घृणास्पद घटनांबाबत आवाज उठवायला हवा. स्त्री जागरणासाठी ग्रामीण साहित्याने प्रयत्न करायला हवेत, आपल्या साहित्याचा ग्रामीण भागात कसा आरस प्रचार होऊ शकेल याचे प्रयत्न करायला हवेत. आपल्या साहित्याच्या ग्रामीण लेखिकांना वा ग्रामीण स्त्रीला कसे लिहिते करता येईल, याचाही प्रयत्न करायला हवा. ज्या लिहू पाहतात त्यांना प्रोत्साहन द्यायला हवे. तेव्हाच परिवर्तनाची ही संथ प्रक्रिया वेग धरू शकेल.

आरोग्याच्या समस्या

पुरुषांच्या खांद्याला खांदा लावून काम करणाऱ्या भारतातील महिला आरोग्य आपल्या आरोग्याकडे मात्र हवे तेवढे लक्ष देत नाहीत. शहरातील सुमारे 30% महिलांना स्तनांच्या कॅन्सरचा धोका असल्याचे वैद्यकीय सर्वेक्षणातून समोर आले आहे. स्त्रियांना गर्भाशयाचा कॅन्सर होण्याचे प्रमाण झपाट्याने वाढत आहे. स्त्रियांमध्ये संधिवात, डायबेटिस, उच्च रक्तदाबाच्या तक्रारीही वाढत आहेत.

भारतात स्त्रियांचे आरोग्य म्हणजे केवळ गरोदरपण व बाळंतपण एवढ्यापुरतेच मर्यादित असल्यामुळे शहर व ग्रामीण भागांतील असंख्य महिला कॅन्सरला बळी पडत आहेत. स्तनाचा कॅन्सर झालेल्या दहापैकी पाच महिलांचा मृत्यू होतो, एका वैद्यकिय पाहणीत आढळले आहे. याचा अर्थ, भारतात स्तनाच्या कॅन्सरविषयी जनजागृतीचे प्रमाण खुपच कमी आहे. स्त्रियांचे मानसिक आरोग्य, जननसंस्थेचे आजार, स्तन व गर्भाशयाचा कॅन्सर आणि रजोनिवृत्तीच्या वेळी होणारा त्रास आदींबाबत जरी सरकारने

Rajdhani
DATE / /

महिलांच्या आरोग्यविषयक उपक्रम राबविल्यास अनेक महिलांचे जीव वाचवू शकतात. भारतातील महिलांना स्तनाचा कॅन्सर होण्याचा कायमस्वरूपी धोका १२% टक्के असतो. स्तनाच्या कॅन्सरचे निदान लवकर झाल्यास पेशंट पूर्णपणे बरे होऊ शकतात. त्यासाठी शालेय जीवनापासूनच मुलां-मुलींमध्ये याविषयी योग्य वैद्यकीय माहिती पुरवली गेली पाहिजे.

आपल्याकडे अनेक स्त्रियांना चाळीशीच्या आतच अत्यंत त्रासदायक सांधेदुखीचा त्रास चालू होतो. स्त्री आरोग्य म्हणजे बाळंतपण, स्वच्छतावस्था मर्यादित न रहाता स्त्रियांच्या आरोग्याचा सर्वांगीण विचार करणे गरजेचे आहे. ॲनिमिया, गर्भारपणातील आजार, गर्भाशयाचा कॅन्सर आणि डायबेटिसविषयी भारतातील प्रत्येक महिलेला योग्य माहिती पुरवली पाहिजे. भारतामध्ये कॅन्सरग्रस्त महिलांमध्ये मृत्यूचे प्रमाणही खूप आहे. स्त्रियांनी निकोप शरीर व निकोप मन याचा आग्रह धरला पाहिजे. हा प्रश्न भावनिक पातळीवर न राहता स्त्री आरोग्याशी संबंधित हवा. सामाजिक परिप्रेक्ष्यातून या प्रश्नांकडे डॉक्टर, सामाजिक कार्यकर्ते, स्त्रिया व त्यांचे कुटुंबीय पाहतील, तर स्त्रियांचे आरोग्य अबाधित राहील. आरोग्यपूर्ण जीवन जगणे हा तिचा हक्क आहे.

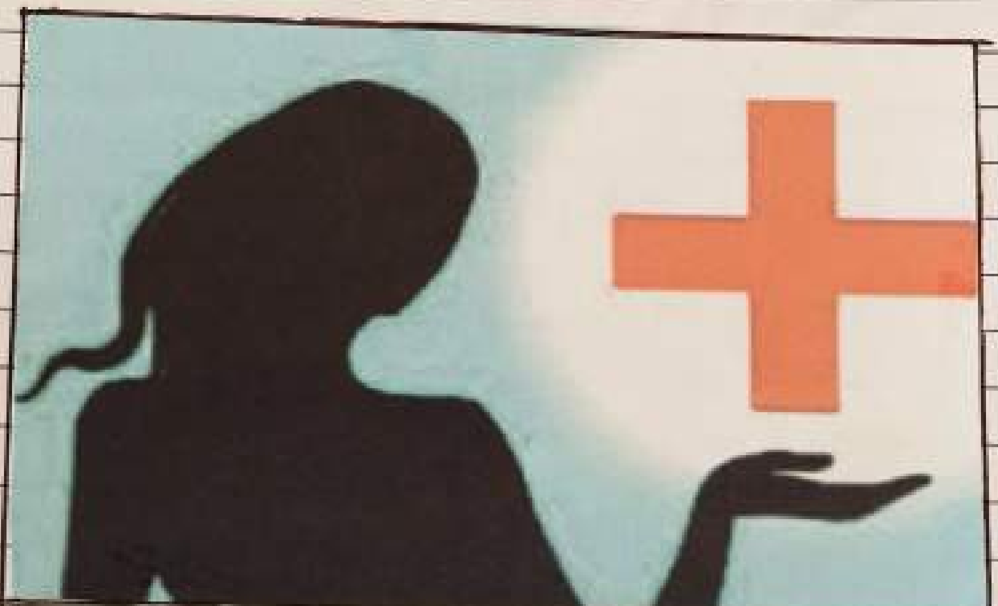

Rajdhani
DATE / /

कौंटुंबिक हिंसाचार व प्रतिबंधक कायदा

स्त्रियांच्या होणाऱ्या कौटुंबिक छळास प्रतिबंध करण्यासाठी ~~क~~ केंद्र शासनाने कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम, 2005 व नियम 2006 संपूर्ण भारतात 26 ऑक्टोबर 2006 पासून लागू केला. कायद्याची माहिती नसेल तर त्याचा पिडीत महिला लाभ घेवू शकत नाही.

महिला संबंधित कायदे -

- देवदासी प्रथा निर्मूलन कायदा.
- हुंडा प्रतिबंधक कायदा.
- गर्भलिंग निदान चिकित्सा विरोधी कायदा.
- बालहत्या प्रतिबंधक कायदा
- कामाच्या ठिकाणी महिलांच्या लैंगिक छळ प्रतिबंध कायदा.
- कौटुंबिक हिंसाचारापासून प्रतिबंध कायदा इ. कायदे

राज्यसरकारने महिला सुरक्षितता वाढवण्यासाठी तयार केले आहेत.

महिला दिन

"स्त्री" प्रत्येक कुटुंबाचा एक महत्वाचा भाग असते. स्त्री शिवाय कुटुंब पूर्ण होऊ शकत नाही. कुटुंबाशिवाय समाज पूर्ण होऊ शकत नाही. आयुष्याच्या प्रत्येक टप्प्यावर एक स्त्री ही माता, मुलगी, बहिण, मैत्रिण, प्रेयसी, पत्नी, सून, सासू, आजी अशा अनेक भूमिका जबाबदारीने पार पाडते. कुटुंबातील प्रत्येक सदस्याची काळजी घेऊन संसाराचा गाडा यशस्वीरित्या पुढे चालवण्याची ताकद एका स्त्रीमध्ये असते. अशा कर्तृत्ववान स्त्रियांच्या सन्मानार्थ 8 मार्च हा दिवस जागतिक महिला दिन म्हणून साजरा केला जातो. 8 मार्च 1908 साली अमेरिकेतील ामगार स्त्रियांनी केलेल्या इतिहास कामगिरीच्या स्मरणार्थ लारा झेटकी या कार्यकर्तीने 8 मार्च हा दिवस ागतिक महिला दिन म्हणून साजरा करण्याचे ठरवले. ारतात मुंबई येथे पहिला महिला दिवस 8 मार्च 1943 जी साजरा करण्यात आला. तेव्हापासून 8 मार्च हा वस जागतिक महिला दिन म्हणून सर्वत्र साजरा केला जातो. र्व स्त्रिया हा दिवस सन्मानाचा व अभिमानाचा दिवस म्हणून साहाने साजरा करतात. या दिवशी कर्तृत्ववान महिलांचा,

महिला दिन

"स्त्री" प्रत्येक कुटुंबाच्या एक महत्वाचा भाग असते. स्त्री शिवाय कुटुंब पूर्ण होऊ शकत नाही. कुटुंबाशिवाय समाज पूर्ण होऊ शकत नाही. आयुष्याच्या प्रत्येक टप्प्यावर एक स्त्री ही माता, मुलगी, बहिण, मैत्रिण, प्रेयसी, पत्नी, सून, सासू, आजी अशा अनेक भूमिका जबाबदारीने पार पाडते. कुटुंबातील प्रत्येक सदस्याची काळजी घेऊन संसाराचा गाडा यशस्वीरित्या पुढे चालवण्याची ताकद एका स्त्रीमध्ये असते. अशा कर्तृत्ववान स्त्रियांच्या सन्मानार्थ 8 मार्च हा दिवस जागतिक महिला दिन म्हणून साजरा केला जातो. 8 मार्च 1908 साली अमेरिकेतील कामगार स्त्रियांनी केलेल्या इतिहास कामगिरीच्या स्मरणार्थ क्लारा झेटकी या कार्यकर्तीने 8 मार्च हा दिवस जागतिक महिला दिन म्हणून साजरा करण्याचे ठरवले. भारतात मुंबई येथे पहिला महिला दिवस 8 मार्च 1943 रोजी साजरा करण्यात आला. तेव्हापासून 8 मार्च हा दिवस जागतिक महिला दिन म्हणून सर्वत्र साजरा केला जातो. सर्व स्त्रिया हा दिवस सन्मानाचा व अभिमानाचा दिवस म्हणून उत्साहाने साजरा करतात. या दिवशी कर्तृत्ववान महिलांचा,

Rajdhani
DATE / /

समाजात मोलाचे काम करणाऱ्या स्त्रियांचा सत्कार केला जातो. महिला गटातर्फे विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाते. सर्व महिला हा दिवस हक्काचा दिवस म्हणून आनंदाने साजरा करतात.

आज स्त्री समाजातील प्रत्येक क्षेत्रात प्रगतीपथावर आहे. ग्रामसेविकेपासून ते देशाच्या राष्ट्रपती पदापर्यंत ती आघाडीवर आहे. एवढेच नव्हे तर शिक्षिका, पोलीस, डॉक्टर, खेळाडू अशा सर्व क्षेत्रात महिलांनी मोलाची कामगिरी केली आहे. प्रत्येक यशस्वी पुरुषामागे एक स्त्री असते असे मानले जाते. प्रत्येक संकटात स्त्री संपूर्ण कुटुंबाची ढाल बनते.

आधुनिक काळात स्त्रिया प्रगतीपथावर असल्या तरीही आजही स्त्रीयांना अनेक समस्यांना सामोरे जावे लागत आहे. अंधश्रध्दा, लैंगिक अत्याचार इ. अनेक समस्यांमुळे स्त्रियांचे जिवन धोक्यात आहे. समस्यांचे निर्मूलन करून स्त्री-पुरुष समानता समाजात आचरणात आणायला हवी. प्रत्येक स्त्रीला समाजात स्वतःची ओळख निर्माण करण्याचे स्वातंत्र्य आहे. स्त्रियांचे कार्यक्षेत्र विस्तारण्यासाठी सर्वांनी स्त्रीला प्रोत्साहन दिले पाहिजे. थोर स्त्रियांचे विचार मनात ठेऊन प्रत्येक स्त्रीने आत्मनिर्भर बनायला हवे. कुटुंबाच्या महिलांच्या विकासामुळे देशाचा विकास होईल. महिला स्वातंत्र्य हेच महिला दिन साजरे केल्याचे खरे सार्थक आहे.

"ती आहे म्हणून सारे विश्व आहे,
ती आहे म्हणून सारे घर आहे,
ती आहे म्हणून सुंदर नाती आहेत,
आणि केवळ ती आहे,
म्हणून नात्यांमध्ये प्रेम आहे... !"

Rajdhani
DATE / /

निष्कर्ष

• स्त्री-पुरुष समानतेचं तत्व रुजवण्यासाठी, स्त्रियांचा दर्जा उंचावण्यासाठी त्यांना शिक्षण व अर्थार्जनाच्या संधी उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. अत्याचाराला विरोध आवाज उठवण्याचे, प्रतिकार करण्याचे, मानसिक बळ स्त्रियांमध्ये निर्माण करणे व तक्रार दाखल करण्याचे धाडस त्यांच्या मध्ये निर्माण करणे आवश्यक आहे. ~~घरगु~~ घरगुती हिंसाचाराकडे घरगुती घरगुती मामला, पतीचा अधिकार म्हणून पाहण्याची समाजाची प्रवृत्ती बदलून पिडीत महिलेस मदत, हिंसाचार करणाऱ्या कुटुंबाचा निषेध, बहिष्कार केल्यास घराघरातील हिंसेला चाप बसेल. कौटुंबिक हिंसाचारविरोधी कायद्याची माहिती सर्वांपर्यंत पोहचण्यासाठी शाळा, महाविद्यालये, महिला मेळावा, परिषद कार्यशाळांच्या माध्यमातून प्रयत्न करणे.

Rajdhani
DATE / /

संदर्भ

"भारतीय स्त्रिया व हिंसा" हा मी तयार केलेला
प्रकल्पासाठी मी वृत्तपत्रे, इंटरनेट व समाजात घटन
असलेल्या अनेक घडामोडी व सर्वांचा अभ्यास करून माहिती
गोळा केली आहे. तसेच या प्रकल्पासाठी वापरलेली छायाचित्रे
ही इंटरनेटचा वापर करून मिळवली आहे.

प्रकल्पासाठी वापरलेल्या इंटरनेटवरील लिंक खालील प्रमाणे.

- https://mr.m.wikipedia.org>wiki
- https://mr.vikaspedia.in > Social welf.
- https://mr.m.wikipedia.org > wiki
- https://mr.vikaspedia.in > kaougIfg.
-

Seen
15/15